ეროვნული ბიბლიოთეკა

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

1980 | 8 აგვისტო, პარასკევი
№ 32 (2209)
გამოცემის 48-ე წელი

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის გამგეობის ორგანო

«ЛИТЕРАТУРУЛИ САКАРТВЕЛО»
ОРГАН ПРАВЛЕНИЯ СОЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ ГРУЗИИ

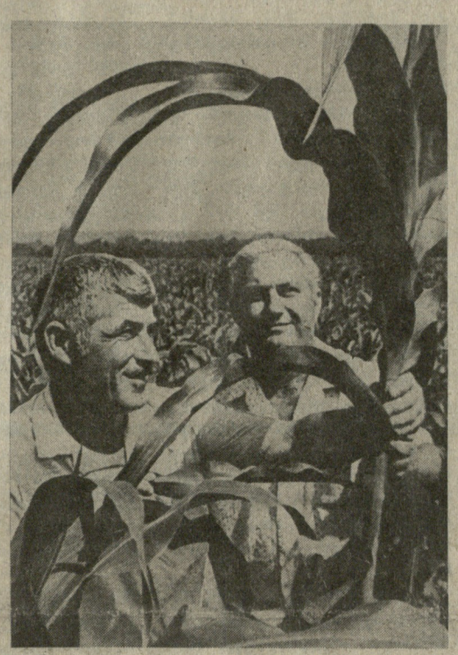

ეს ზაფხული სოფლად

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მუშაკები ძალ-ღონეს არ იშურებენ იმისათვის, რომ სასახელო მაჩვენებლებით შეხვდნენ სკკპ XXVI ყრილობას და საქართველოს კომპარტიის XXVI ყრილობას. ყველგან გაჩაღებულია თავდადებული შრომა, ყველა ცდილობს დროულად და უდანაკარგოდ აიღოს ხუთწლედის დამამთავრებელი წლის მოსავალი და დედასამშობლოს გამარჯვება უპატაკოს.

სასახელო მაჩვენებლებს აღწევს გალის რაიონის კიროვის სახელობის ჩაის საბჭოთა მეურნეობის მეჩაიე, საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ლიანა კოლბაია, რომელმაც იკისრა სკკპ XXVI ყრილობისა და საქართველოს კპ XXVI ყრილობის შესახვედრად მოკრიფოს და სახელმწიფოს ჩააბაროს 10 ტონა ჩაის ხარისხოვანი ფოთოლი.

ვინც კარგად იცნობს სახელოვან მეჩაიეს, დარწმუნებული იქნება, რომ ლიანა კოლბაია არც ამჯერად უღალატებს აღებულ პირობას. ჩაის ფოთლის კრეფის მისი დღევანდელი მაჩვენებლები კი იმის გარანტიაა, რომ წლევანდელი წელიწადი გამარჯვებას მოუტანს გალელ მეჩაიეს.

ხობის რაიონის მიწაზე მოწეული სიმინდის გემო და მაწიერობა ცნობილია. აქაურ მესიმინდეებს გადაწყვეტილი აქვთ სასახელო მაჩვენებლებით შეხვდნენ ჩვენი ქვეყნისა და ჩვენი რესპუბლიკის კომუნისტთა დიდ ფორუმს — სკკპ XXVI ყრილობასა და საქართველოს კპ XXVI ყრილობას.

ხობელ მესიმინდეთა შორის საუკეთესონი არიან საჯიჯაოს ლენინის სახელობის კოლმეურნეობის მესიმინდეები, რომლებსაც მტკიცედ აქვთ გადაწყვეტილი სიმინდის ნათესების 450 ჰექტარი ფართობის ყოველი ჰექტარიდან მოინიონ და სახელმწიფოს ჩააბარონ 100 ცენტნერი საუკეთესო ხარისხის მარცვალი.

სურათებზე: საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, გალის რაიონის კიროვის სახელობის ჩაის საბჭოთა მეურნეობის ჩაის საბჭოთა მეურნეობის მეჩაიე ლიანა კოლბაია; ხობის რაიონის სოფელ საჯიჯაოს ლენინის სახელობის კოლმეურნეობის თავმჯდომარე გიორგი ბუკია და მთავარი აგრონომი გიორგი თუთბერიძე სიმინდის ყანაში.

ფოტოები მ. კვირიკაშვილისა.

მწერალი მივლინებაში

ჩემი სოფლელები

მინდია არაბული

ნარკვევი

პარასკევ დღეს ჩავედი ზემო ქედში. როგორც მივლინებული, კოლმეურნეობის კანტორაში მივედი და სოფლის თავკაცი არსენ ყობაიძე ვიკითხე. კანტორაში მოკლედ შითხრეს — არსენა ყოველ დილით ექვს საათზე მოდის, მოკლე თათბირს ატარებს და მერე მინდვრად გადისო. მინდვრები და ზვრები კი ზემო ქედელებს ბევრი აქვთ — 18500 ჰექტარი სავარგული და 15000-მდე ჰექტარი ვენახი. რა უზარმაზარი ფართობია, ქართველი კაცის ოფლდანადენი და ჯაფაშელეული ღალიანი მიწა!

ზემო ქედში მთიელებიდან სულ ბოლოს ხევსურები ჩასახლდნენ. რომ დავწმუნდი არსენას ვერ ვნახავდი სალამომდე, მეც ხევსურების უბნისაკენ გავუევი ვაჟაფშაველას ქუჩას, გავუევი ისევე, როგორც მოწაფეობის დროს მიეუვებოდი, ოღონდ მაშინ სოფლის მთავარი ქუჩა მოასფალტებული არ იყო და არც ელექტრონის ბოძები იდგა.

ბევრი რამე ახალი იყო.

ლამაზი გახდა ჩემი სოფელი, ლამაზი გახდა ხევსურების უბანიც. სიმწვანეშია ჩაფლული რიგზე გაშენებული სახლები. ეზოები ვენახებით მოურთავთ ,,ლდელრეში ნაცხოვრებ ხევსურებს.

არსენამ ერთი საუბრის დროს თქვა — მთიელმა ჯერ არ უნდა დატოვოს მამა-პაპის ნასაბუდარალი, და თუ დატოვებს, ქედებში უნდა ჩამოვიდესო. ნაწილი მოსახლეობაც ხევსურეთისა ზემო ქედში ჩასახლდა რამდენიმე წლის წინათ.

ჩემი ბიძაშვილი გოგალი მოვიკითხე. დიდრუბზე მუშაობენო, მითხრეს. ჩალას პრესავენ და ეზიდებიანო. გოგალი მევენახეა, ბრიგადას, რომელსაც ჩვენს სოფელში დაბაბუკებული, გამოცდილ მევენახე არჩილ სისაური ხელმძღვანელობს, თავიანთ ვენახებში ამ დროისათვის ყველა საჭირო სამუშაო მოუთავებიათ და ახლა მინდვრად გასულან.

არჩილი რომ ვნახე, სოფელში ხომ არავინა გჯობია-მეთქი, გადავუკარი. სოფელში კი არა, რაიონშიც ვერავინა ჭკობიაო, მიპასუხა მარჯვენას დანდობილმა მთიელმა მევენახემ და გაიღიმა.

— ვანო ქურციკაშვილის ვენახები დავათვალიერე და არა მგონია შენსას ჩამორჩეს —არ მოვეშვი არჩილს. — ძალიან აქებენ უშანგი ჩოხელისა და ვასო გიგაურის ბრიგადების წევრთა გარჯასაც, — ეცადე კიდევ საუბარში მისი აყოლიება.

— რთველობას ჩამოდი და მაშინა ვნახოთ — მაინც არ გატეხდა არჩილი, — ჩვენსა ამაღაირდიო, მითხრა და დიდრუბისკენ გაემართა.

შრომა-გარჯაში ტოლს არავის უდებენ მთიელები შირაქში. ქმნიან საქვეყნო დოვლათს და სამშობლოს წინაშე პირნათლად იხდიან თავიანთ ვალს.

სჯერა არსენ კობაიძეს ქედელებისა, მათი მოუღლელი მარჯვენის სიძლიერისა. ქედელებსაც სჯერათ თავიანთი ნაცადი ხელმძღვანელისა. ურთიერთ გაგება და პატივისცემა კი ის ძალაა, რომელიც ზვრებს აშენებს ალაზნის ველზე და დილიჩაში, ოქროს თავთავებით დახუნძლულ პურის ყანებს იწევს შირაქის ველზე, მრავალთასიან ცხვრის ფარებსა და საქონლის ნახირს უვლის და ამრავლებს.

მრავლად არიან სოფლის მეურნეობის ახალგაზრდა სპეციალისტები ზემო ქედში. ერთ-ერთი მათგანია ფარნაოზ ბუჩუკური, კოლმეურნეობის მთავარი აგრონომი, საქმის მოყვარული, მცოდნე და სოფლის გულშემატკივარი.

ერთად შემოვიარეთ მე და ფარნაოზმა ალაზნის პირას გაშლილი ზვრები და ბალები, დავათვალიერეთ აბრეული თანამომძღეებისათვის განკუთვნილი ათასობებს შენებლობა სამწყაროზე, შემოვუარეთ დილიჩასა და ალფადარას. საღაც კი მივედით, მზრუნველი კაცის სახოებით ათვალიერებდა ვაზების რიგებს ფარნაოზი, რაიმე ავადმყოფობა ხომ არ გასჩენიაო. იგი თურმე სხვა რაიონში მუშაობდა, თავის სოფელში არსენას ჩამოუყვანია — კარგი სპეციალისტი პირველ რიგში თავის სოფელს უნდა ემსახურებოდესო. ფარნაოზიც დიდი მონდომებით ემსახურება თავისი სოფლის სიკეთეს, შრომობს თავდადებულად, მხარში უდგას სახელოვან თანასოფლელსა და უფროსს. არსენას კი ნამდვილად უნდა მხარში ამოდგომა. აბა, ისე როგორ დამუშავდება ზემოქედელთა 18500-ზე მეტი სავარგული მიწა, როგორ მოუვლი 4000-მდე სულ საქონელს, 21000-ზე მეტ ცხვარს. სწორედ ამისთვის ზრდის და აწორთობს ახალგაზრდა კადრებს საყვარელი წინამძღოლი.

როცა პირველ სატრაქტორო ბრიგადაში მივედით, ფარნაოზმა ნაბიჯი აიჩქარა და სოციალისტური შრომის გმირთან, ნიკოლოზ მელიქიშვილთან ჩემზე წინ მივიდა. ნაწილები როგორ არ მინდაო, შემომესმა მისი აღტაცებული ხმა. მივხვდი, რომ ჩემი თავი ფარნაოზმა სხვანაირად გააცნო. ბრიგადირმა შემომხედა და გაიღიმა მაშინვე, მიხვდა, შეეტყო, ნაწილების რა მშოვნელიც ვიყავი, მე კი ჩემთვის გავიფიქრე — ამ ოფლშეუშრობ კაცს მანქანის ნაწილები საძებარი რად უნდა ჰქონდეს-მეთქი.

ყველა კომბაინი მზად არისო, უთხრა ბოლოს ბრიგადირმა ფარნაოზს და იქვე რაღაც ნაწილის გამოქლიბვა-გამოლესვა დაიწყო.

მე და ფარნაოზი რომ ვენახებიდან დავბრუნდით, კომბაინები სამკალში ხმაურობდნენ. ერთ ნაკვეთში ორი კომბაინი ერთმანეთს მიჰყვებოდა.

— რა გვარები არიან-მეთქი, — ვკითხე ფარნაოზს კომბაინერებზე.

— წინ რომ მიდის, მიხეილ ლალიაშვილია, უკან რომ მიჰყვება, ნოდარ ჭიკაძე. — თქვა ფარნაოზმა. გულმა ალარ მომითმინა და ჭიკაძის კომბაინზე ავედი. კარგა ხანს ვუყურე კომბაინერის დაძაბულ და გულმოდგინე შრომას. უანა ალაგ-ალაგ ჩაქცეულიყო და ნოდარიც ჩვეული ოსტატობით უწევდა სათანადო სიმაღლე-სიდაბლეზე ველის ხიმალდის ნამგლებს, რომ თავთავი არ დარჩენოდა.

სამკალიდან რომ გამოვედით, თავმჯდომარეც იმ ნაკვეთში მოსულიყო და გამოცდილი კაცის თვალით გაყურებდა ოქროსფრად მოლივლივე ყანებს შირაქის ველზე.

ივსებოდა კომბაინთა ბუნკერები ოქროსფერი მარცვლებით, ხვავდებოდა კალოზე ხორბალი, სამშობლოს ბელლებში იყრებოდა პირველი ტონები.

კარგი მოსავალიაო, თქვა ფარნაოზმა, ჰექტარზე ალბათ 35 ცენტნერამდე მოვიწევთო, თუმცა ცოტაც დავიცადოთ და მალე ყველაფერი ნათელი იქნებაო, დაველოდოთ სამკალის დამთავრებასო.

ველის ხომალდები ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ მოსავლის აღებაში.

ვაზისთვის შესაფრქვევი გოგირდი აღარა გვაქვსო, თქვა არსენამ, არც ჩვენთან იშოვება და კიროვაბადის რაიონში უნდა წავიდე, იქნება მეზობლებმა მასესხონ ან მომყიდონო.

დათქმულ დროს გავუყევით გზას.

მანქანაში არსენას რული მოეკიდა. გამოფიზნლება სცადა და თქვა: — წუხელ რაიკომის პირველ მდივანთან ღამის პირველ საათამდე ვთათბირობდით მოსავლის ორგანიზებულად, დროულად და უდანაკარგოდ აღების თაობაზე, ყველა ფეხზე დგას ამ ამოცანის შესრულებისათვისო.

გავიარეთ მაღლიანი შირაქის ველი, დავუხვიეთ ივრის ნაპირებზე, მარცხნივ დარჩა ქოროღლის ციხე.

როცა სოფელ ქესემანში შევიდით, მანქანა ჯერ არც გაგვჩერებინა, რომ ერთი კაცი ხელგაშლილი გამოემართა ჩვენკენ... მივიდა, გადაეხვია არსენას და გულიანად მოიკითხა, მას სხვებიც მიჰყვნენ და არსენა უცბად მოექცა მომძე აზერბაიჯანელების სიყვარულის რკალში, ძმობისა და მეგობრობის მოესვენელი მთიელი აზერბაიჯანულად ესაუბრებოდა მათ, ისინიც სიყვარულით ავსილი თვალებით შესცქიროდნენ და დროდადრო გულიანადაც იცინოდნენ.

დირექტორი იკითხა არსენამ, მაგრამ იქ არ ყოფილიყო იმყამად.

— გადაეცით თქვენს დირექტორს, რომ მეორედ მოსული აქედან ხელცარიელი არ წავალ, თანაც დროულად გამიკეთოს ეს საქმე, თუ არა და სახლი აქ ამაშენოს და ნახავს მერე, რომელი უფრო ძვირი დაუჯდებაო, დაუბარა არსენამ თავის მეგობარს.

— თქვენთვის ყველაფერს გავაკეთებთო, დაბეჯითებით შეპირდნენ მეზობლები.

წამოსვლა დავაპირეთ, მაგრამ პირველად რომ მოვიდა ჩვენთან, იმ კაცმა არასგზით არ გამოგვიშვა, სახლში შევიდეთ, ჩაი დავლიოთო. უარი უხერხული გამოდიოდა და დავემორჩილეთ მასპინძლის სურვილს. მან თავის ჯალაბს რაღაცა უთხრა და თავისი ბაღისაკენ გაგვიძღვა. ნესვი ეთესა, გახარებულმა მოწყვიტა რამდენიმე ცალი და არსენას მისამართით თქვა — ახლა კარგ მოსავალს მივიღებ, რადგან პირველი მოსავალი შენისთანა კარგი კაცისთვის ავიღეო.

როცა ვბრუნდებოდით, ჭიშკარი არც გაგვეხსნა, რომ ღრმადმოხუცებული ქალი შემოეგება არსენას, გულში ჩაიხუტა და დედაშვილურად მოიკითხა, ჩვენი მასპინძლის, ხალილ გასანოვის დედა ყოფილიყო, 82 წლის ქალი. თავიანთებს რაღაც უკმაყოფილოდ გასძახა და კიდევ ჩაიკრა გულში თავისი ქართველი სტუმარი.

ჯავრობსო, თქვეს, რატომ წელანვე არ მითხარი, თუკი არსენა მოვიდაო.

მე მომხიბლა აზერბაიჯანელების საყოველთაო და წრფელმა სიყვარულმა, ამ კაცის მიმართ ასე გულღიად რომ გამოხატავდნენ.

მეზობლები არიანო, — მეუბნებოდა მერე არსენა, — ხშირად მივდი-მოვდივართ ერთმანეთთან, ესენიც მევენახეები არიან, ამათაც ხშირად ვჭირდებით და ერთმანეთს ყოველთვის ხელს ვუმართავთო...

ხალილ გასანოვმა არსენას სადღეგრძელო რომ თქვა (სადღეგრძელოებიც შესანიშნავად თქვა და ღვინოზეც შემოგვიფიცა — საქართველოში არ ვიცი, მაგრამ აზერბაიჯანში კი უკეთეს ღვინოს ვერსადა ნახავთო. მართლა ასე იყო), ჩვენი „ალსაყალი" ხარო, უთხრა მას. ეს სიტყვა გავიგე, როგორც ჩვენებური ხევისბერი.

დიახ, მეზობელ ქესამანელ აზერბაიჯანელებსაც ხევისბრად მიაჩნიათ მთის სახელოვანი შვილი.

ქედის ზვარ-მინდვრები რომ შემოვიარე, არსენას ვუთხარი— ხევსურეთში ცხვარ-მეცხვარესთან ავალ — მწყემსებსაც მოვიხახულებ, რთველობას კი ისევ გეწვევი, არჩილ სისაურმა ასე და ასე მითხრა-მეთქი და ფაფა ნახო სიტყვას როგორ შეასრულებს, რომელი ბრიგადა გამოვა გამარჯვებული ძმათა შეჯიბრებაში, ვინ რამდენ ყურძენს მოიწევს-მეთქი.

— ხშირად უნდა ჩამოხვიდეთ და სიტყვა შეაწიოთ ქედელ მშრომელებს, თქვა არსენამ. — მწერლის სიტყვა მხნეობას მმატებს მშრომელ კაცს, ჯან-ღონეს უორკეცებს და ახალისებს... ერთმანეთის მხარში თანადგომა გვჭირდება, ერთმანეთის სიყვარული გვჭირდება;

ჩავალ ქედში, როგორ არ ჩავალ, მაგრამ ვის მხარზე ვიყო — არჩილ სისაურის თუ ვანო ქურციკიშვილის, ვასო გიგაურის თუ უშანგი ჩოხელის მხარზე, თუ კიდევ სხვათა და სხვათა მხარზე.

მე მხოლოდ გამარჯვებულის მხარზე უნდა ვიყო, ის ხომ მაინც ქედელი იქნება.

ვაჟა-ფშაველას დიდი დღე

მამუკა ფიქლაური

ზღაპარი: გადაუსვა ყამარმა ძძინარე ამირანს სახეზე ბალახი და საკვირველება მოხდა — ამირანმა თვალები გაახილა, გაიზმორა და ჩაილაპარაკა: რამდენ ხანს ძმინებიაო. წამოდგა და ბრძოლის ველს გადახედა... ფიცული მეომრებით იყო სავსე ბინდორი. ამირანი გამოფიზნლდა, გაახსენდა სულყველაფერი და ტირილი დაიწყო.

ხმამაღალი ზარების გაბმული, საგანგაშო რეკვა ჩაძინებულ სოფელში... ასეთი სიტყვებითაც შეიძლება მოკლედ დახასიათდეს ფერდალელთა მოღვაწეობის პირველი პერიოდი. დიდხანს ძინა სოფელს — ბრძოლებით დაღლილს, ტკივილებისაგან დატანჯულს, დაბეჩავებულს.

მაგრამ სოფლის მიწის წიაღში მაინც გადარჩა ჯადოსნური ბალახის ფესვები. იმ ბალახის ფესვები უამარმა რომ ამირანს გადაუსვა და გააცოცხლა. მტერმა ყველაფერი გადათხარა და გადაქელა, იმ ბალახის ფესვი კი ვერ ამოძირკვა...

და როცა მტერს ეგონა ყველაფერი დამთავრდაო, როცა უკანასკნელი მეციხოვნეც დანებდა მომხდურს, სწორედ მაშინ აღმოუცენა ილიას გრძნეულმა ხელმა იმ უკვდავ ფესვზე ამოსული ბალახი და ჩაძინებულ სოფელს გადაუსვა — „მოვიკლათ წარსულ დროებზე დარდი, ჩვენ უნდა ვდიოთ ახლა სხვა პარსკვლავს, ჩვენ უნდა ჩვენი ცვალებადობა, ჩვენ უნდა მივცეთ მომავალი ხალხს!"

დიდხანს ამაოდ წკრიალებდნენ ზარები: „ოჰ, ღმერთო ჩემო, სულ ძილი, ძილი..." და როდის, როდის გაისმა სოფელში — რამდენ ხანს ძინებიაო...

ვაჟა-ფშაველა ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო, ვინც თერგდალეულთა პირველ ძახილზე მოვიდა. ის მოვიდა, როგორც ერის უკვდავი ძარღვის ნაწილი; ძარღვისა, რომელიც თურმე ისევ ცოცხლობდა მადალი ციხეებისა და მაღალი ერისკაცების ნანგრევებში; ძარღვისა, რომელსაც ბორკილის პატრონის ნებაზე ვერ წურთნის ბორკილი, ვერ აჩოქებს და ვერ ანადგურებს.

ვაჟა-ფშაველა საომრად მოვიდა. მან, როგორც მისმა დიდმა თანამებრძოლებმა, იცოდა, რომ ეს ბრძოლა არაა სახელისათვის, დიდებისათვის, ნადავლისათვის. მან იცოდა, რომ ეს ბრძოლა სამშობლოსთვისაა. სამშობლოსთვის ბრძოლაში კი ჯილდო არ არსებობს. ეს ბრძოლა გულის მოწოდებით, მარადიული ადგილის დედის მოწოდებით იწყება.

1915 წლის ივლისი. თბილისური ცხელი ზაფხული. წმ. ნინოს სახელობის ლაზარეთში წევს სახელოვანი ქართველი პოეტი, მთის არწივი ვაჟა-ფშაველა. ბრძოლით დაღლილი, ავი ძალლებისაგან დაკბენილი, მოწამლული ისრებით დაჭრილი, სალაშქრო ცხენიდან ჩამოუსვლელი, მეომრის ცხოვრებით გატანჯული კაცი. ჯერ არ გამშრალა წიწამურის ველზე დაღვრილი სისხლი. არც არასოდეს აშრება ის. ამ სისხლზე ახალი თაობები მოვლენ. ეს სისხლი ააგუგუნებს მომავლის მდინარეებს, ეს სისხლი გაანათებს მტრის ხელს, რომელსაც ერის მთავარი არტერიის გადასაჭრელად აუმართავს დანა.

ილია ჭავჭავაძის ძმა, შვილი, თანამებრძოლი, დიდი პოეტი ვაჟა-ფშაველა თავისი სიცოცხლის დასასრულთან მიმდგარა და მომავალზე ფიქრობს, თერგდალეულთა მიერ დაწყებული ლაშქრობის გაგრძელებაზე ფიქრობს — ვინ მოდის, ვინ ჩაიბარებს დროშას, ვინ დადგება ტყვიის სამიზნეზე...

ერი ის აღარაა, რაც სამოციანი წლების დასაწყისში იყო— გაღვიძებულა, ღირსების გრძნობა მომატებია, მტერ-მოყვარე დაუნახავს... წიწამურის ტრაგედიის შემდეგ კი უფრო ღრმად ჩაფიქრებული, გამკაცრებული და აჯაგრული ჩანს, უფრო ფიზიზლად ზვერავს თავის მდგომარეობას, უფრო მძლავრად ეწევა ქარქაშში ჩაფანგებულ მახვილს... და უფრო დაუინებით ჩაჰყურებს თავისუფლების დიად წიგნს, რომელსაც თერგდალეულთა უწმინდესი სახელები აწერია.

ამ წიგნზე ერთ-ერთი უპირველესი სახელი ვაჟა-ფშაველას სახელია. ამ კანონად და დროშად ქცეულ წიგნშია დაბეჭდილი „ბახტრიონი", „ალუდა ქეთელაური", „სტუმარ-მასპინძელი", „ხმელი წიფელი", „კაი ყმა", „დგანან და ელიან", „ბაკური"... მრავალი წერილი, სადაც ვაჟას ფოლადის გული წკრიალებს, ვაჟას ცრემლი ბრწყინავს, მეციხოვნის გაფრთხილება ისმის.

დიდი ტანჯვით და დიდი ბრძოლითაა დაწერილი ეს წიგნი. ახალი დრო დადგა. წავიდა აწყურისა და ხერთვისის ციხეების დრო. ახალ დროში ახალი ციხესიმაგრის აშენებაა აუცილებელი. და რაკი ასეთი წიგნი არსებობს, ეს იმას ნიშნავს, რომ ერი იბრძოლებს. თუ დამარცხდა, მაინც იბრძოლებს, ხოლო ხალხი, ვისაც მარადიული ბრძოლა შეუძლია, ვისაც ვერც ბორკილი აჩოქებს და ვერც დამპყრობელს ტკბილი სიტყვა აძინებს, ნამდვილი დამარცხებით არასოდეს არ დამარცხდება.

— და აი, დღეს ჩვენ გვაქვს ჩვენი წინაპრების ცრემლითა და სისხლით დაწერილი ეროვნული კანონი — ერის მეთაურთა უწმინდესი ანდერძი. ამ გზით უნდა ვიაროთ, რომ ძილის ჭაობმა არ ჩაითროიოს ჩვენი სოფლები და ქალაქები, რომ უმეცრების ღრუბელი არ დაეფინოს ჩვენს მთა-ბარს.

საამოციანელთა დიდი ლიტერატურული და საზოგადოებრივი ღვაწლი, მათი გმირული ბრძოლები და ისტორიული გამარჯვებები ყველაზე უფრო სრულად მათსავე შემოქმედებაში აისახა. მათი ლექსები, მოთხრობები, პუბლიცისტური გამოსვლები, ლიტერატურული წერილები გარკვეული აზრით, მაშინდელი საქართველოს ავადმყოფობის ისტორიაა, რომელშიც ზუსტადაა აღნუსხული ავადმყოფის იმდროინდელი მაჯისცემა, სასიკეთო და შემაშფოთებელი სიმპტომები, ის სამკურნალო საშუალებები ფიქრში გატეხილი ღამეებიდან რომ გამოჰქონდათ ერის მეთაურებს...

როცა საამოციანელ მწერალთა შემოქმედებისათვის დამახასიათებელ საერთო ნიშნებზე ვფიქრობ, არ შეიძლება თვალში არ მოგხვდეს პუბლიცისტური, პოლემიკური, კრიტიკული წერილების სიმრავლე მათ შემოქმედებაში. და ესეც იმ დროს შექმნილმა კონკრეტულმა მდგომარეობამ მოითხოვა. ქართველ მწერალს არ შეიძლებოდა ქონოდა პროფესიული ფუფუნების ის უფლება, რაც თავისუფალი, გალაღებული ერის მწერლებს შეეძლოთ ქონოდათ. მწერლის ვიწრო პროფესია დასაზღვრული არ იყო, — მისი გონი და გული ქვეყნის ყველა სფეროს უნდა გადასწვდენოდა, მის თვალს მისნური ძალით უნდა განეჭვრიტა მომავალი.

რა ილიას საქმე იყო ბანკი?

რა ვაჟას საქმე იყო შირაქის მიწებისათვის დავა და ჩარჩ-ვაჭრების დევნა?

მაგრამ ქვეყანას უჭირდა, მოშლილი იყო მისი ნერვიული სისტემა და სისხლის მიმოქცევა, გაწყვეტილი იყო ერის უკვდავებისათვის მებრძოლ თაობათა ბუნებრივი მონაცვლეობა. აი, მაშინ ითქვა მთელი სიმძაფრით: „არა მარტო ტკბილ ხმათათვის!.." აი, მაშინ გამოუტანეს მთვლემარე ქვეყანაში შემოჩვეულ ლიტერატურულ ბულბულებს უმკაცრესი განაჩენი: „...ან ზოგიერთმა უნაყოფო პოეტმა, ხელოვნების სახელით უკუარიდოს პირი თავისი ხალხის ცხოვრებასა, მეშვიდე ცას შეაჩეროს გაბეებული თვალები და ბულბულსავით უაზრო შტვენა დაიწყოს".

დიახ, ვარდზე შემოსკუპებული უაზრო ბულბულები კი არა, ეროვნული ხომალდის ტრასაზე წყალქვეშა კლდეების შემმჩნეველნი, უჩინმაჩინის ქუდით მომავალი მტრის გზის ჩამკეტნი, სამშობლოსათვის თავდადებულნი, ეს იყო ახალი ლიტერატურული პროგრამა, ახალი ესთეტიკა, ახალი თბილი დინება, რომელსაც სოფელზე გადაფარებული ძილის შავი ყინული უნდა დაედნო.

სამშობლოსათვის თავდადებულნი — აი, ეს სიტყვები დააწერა შთამომავლობამ ილია ჭავჭავაძის თანამებრძოლთა უწმინდეს საფლავებს. საამოციანელთა სისხლითა და ცრემლითაა გაფენილი ის დრო, რომელშიც მათ იშრომეს და იბრძოლეს, ის გზა, რომელიც მათ გაიარეს.

ვაჟა-ფშაველას 1900 წელს დაუწერია ვრცელი ლექსი „ჩემი ახალი მეკვლე". ახალი წლის დამეს მწერალთან მიდის ერთი ძველი ნაცნობი, რომელსაც უდალატნია კაცური მრწამსისათვის, დაუჩოქნია, მტერს შერიგებია... სამაგიეროდ, ტკბილი და უზრუნველი ცხოვრება მიუღია, ტანსაცმელი ჩაუცვამს „სწორედ სამეფო, რჩეული". ერთი სიტყვით, პოეტის წინაშე, მშობელი ხალხის გამყიდველი, ეროვნული იდეალების მოღალატე დგას და ეუბნება უმძიმეს უღელში შებმულ ერისკაცს:

„აბა, ქვეყანამ რა მოგცა, მასზე ფიქრმა და შრომამა? — იმის წყლულებზე წუწუნმა, მის ორგულებზე წყრომამა?"

პოეტმა მეკვლედ არ მიიღო სულის გამყიდველი —

„ადე, და წადი იმათთან, ვინც მოგწონს ვინაც კარგია. სამარის კარამდე ვზიდავ, რაც ზურგზე მკიდავ ბარგია".

ამ ტვირთის ზიდვა კი ძალიან ძნელი იყო. მტერმა იცოდა, რომ მას სიფხიზლის წამალი ეკიდა ზურგზე, ამიტომ სძულდათ ილია ჭავჭავაძე და ტყვიით დაცხრილეს, ამიტომ სძულდათ აკაკი წერეთელი და დევნიდნენ, ამიტომ სძულდათ ვაჟა-ფშაველა და საშინელ ხიღარიბეში ამოხდა სული (გარდაცვლილ პოეტს საფულეში აღმოაჩნდა ორი შაბეთი, ორი აბაზი და ორი კაპიკი).

ასეთები იყვნენ. — სამშობლოსათვის თავდადებულნი, შხამიანი ეკლებით მოფენილ გზაზე შემდგარნი.

ასეთებად დარჩნენ — ჩვენი ერის წმინდანები, დიადი ლიტერატურული კოდექსის შემქმნელნი, ქართველი ხალხის უკვდავი ბელადები.

„სამარის კარამდე ვზიდავ, რაც ზურგზე მკიდავ ბარგია" — პირი-

შაგბათს, 9 აგვისტოს, 12 საათზე ჩარგალში გაიმართება სახალხო დღესასწაული — ვაჟაობა.

რეცენზია

ლექსი-მეწყერი

შალვა ამირსულაშვილი

— იალბუზი ხომ მაღალი არის, არც მყივნარია მასზე დაბალი! — თქვა ტიციან ტაბიძემ 1935 წელს სამშობლოსადმი მიძღვნილ ეპიკურ ლექსში და ნამდვილად ამგვარ განზომილებაში სამშობლოსთან ერთად საკუთარ თავსაც გულისხმობდა... გულისხმობდა, რადგან მას ამ დროისათვის უკვე ბევრი ჰქონდა გაკეთებული და ახალი შემოქმედებითი სიმაღლეების აღებაზე ოცნებობდა...

ტიციანზე წერილების მთელი სერია შეიძლება დაიწეროს. იგი რთული და მრავალმხრივი პოეტია და აქვე ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ არა მარტო ლექსები, არამედ მისი ლიტერატურული წერილებიც, მხატვრული ნარკვევებიც და სხვადასხვა დროს საჯაროდ წარმოთქმული სიტყვებიც გამსჭვალულია პოეზიის მაღლით...

პატარაა ბიბლიოთეკის სერიით გამოცემული პოეტურ ქმნილებათა მისი კრებული. პატარაა ჩემი წერილიც, თუნდაც იმიტომ, რომ მასზე, როგორც პოეტზე, უკვე ბევრ სახელგანთქმულ მწერალსა თუ პოეტს უთქვამს და, სხვათაშორისს, დიდებულადაც. მათ შორის პირველი ადგილი უჭირავს სიმონ ჩიქოვანს...

პოეტმა რომ პოეტი იწამოს, ეს დიდი ამბავია ნამდვილად, რაც მთელი პატეოსნებით განახორციელა დიდებული ლექსის — „ვინა სთქვა, თითქოს პატარა იყოს“ ავტორმა... სიმონ ჩიქოვანის 1956 წელს დაწერილი წერილი რომ წავიკითხე ტიციანზე, ვთქვი: აბა, ამის შემდეგ რაღა უნდა დაიწეროს-მეთქი. რამხელა სიყვარულია ჩაქსოვილი ამ წერილში! მეც სწორედ ასეთმა დიდმა სიყვარულმა გამაბედინა გამეზიარებინა ჩემი შთაბეჭდილებანი ტიციან ტაბიძის შემოქმედებაზე...

დღეს, როცა თვითმიზნურ ვერსიფიკატორობას თვითონ ლიტერატურულმა ცხოვრებამ ამოსდო უბილავი რკინის ლაგამი, ტიციან ტაბიძის თვითმყოფადი შემოქმედება უფრო რელიეფურად გადაიშალა ჩვენს თვალწინ.

წინამდებარე კრებულის ავტორი, პირველყოვლისა, იყო დიდი გულის კაცი, ორიგ ამას ვერ იტყოდა: „მივჩერებივარ ცას გაკვირვებით და აღმიტაცებს სიცოცხლის ფეთქვა; ვაჟა-ფშაველას ვსუნთქავ ფილტვებით, ხიმიკაურის გული ჩამიდგა“.

არაფერს ვიტყვი სიმბოლისტური პერიოდის ლექსებზე, როცა, მაგალითად, პოეტი ამბობდა: „ვინ მომიყვანა, ვინ გამიშვა ამ ბაღში ბავშვი? დამწყვარ ქალაქის ვინ აუშვა ჩემს სულში ბოლი?!“. პავლე ანტოკოლსკის პოეტის ამ პერიოდის შემოქმედებას უწოდა „ყრმობის მშვენიერი სამოსი“, რომელმაც მხოლოდ ტკბილ მოგონებად, ტკბილ გახსენებად უნდა გაიხმიანოსო მკითხველის ცნობიერებაში...

ეს მართლაც ასეა! სწორედ ამ პერიოდს ეკუთვნის ბრწყინვალე ლექსი „ილიალიაც“. მოვიყვანთ მხოლოდ ოთხ სტრიქონს: „სკიფიაში ვარ... ქიმერიის მწუხრით დამწყვარი. ალი, ძვირფასო, მე შენი ხმით ვკითხულობ პუშკინს. ბაღჩი-სარაის შადრევანის მასველებს ღვარი, ძველ შადრევანებს ატირებას არავინ უშლის...“

პოეტი ერთბაშად არ გადმოსულა რეალისტური პოეზიის პოზიციებზე. იგი ხანდახან ყოყმანობდა კიდეც, თავის შინაგან ძალებს ვერ აფასებდა სათანადოდ, მაგრამ შინაგანი ძალების ამ შეუფასებლობაშიც ნამდვილი პოეზია იგრძნობოდა: „ასე მგონია, რომ არის დღეი და მე მოვედი ჯაგლაგა ცხენით“, ანდა: „არც ჯვაროსანი ვარ მე რაინდი, და სარაინდო ველიც აღარ ჩანს“...

მეტად საინტერესო მოვლენაა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ტიციანის პოეტური სინტაქსი, საინტერესოა იმიტომ, რომ კონტრასტული ფერების მქონე სიტყვების ჯადოსნური შეკავშირებით იგი შემოქმედებითი შესაძლებლობის ახალ პორიზონტებს ხსნის ჩვენს პოეზიაში. ამის ნათელსაყოფად კმარა ერთი მაგალითიც: „შენ აქ რა გინდა, მაგრამ ყოველთვის მოთავეილის მომაქვს დედანი და შუბლზე ცივი ოფლი გადამდის“. ეს ერთი სტრიქონი ერთ დიდ პატრიოტულ რომანს უდრის.

ტიციან ტაბიძე ერთგან ამბობს: რა მაბადია, ან რა მებადა, მე ვარ ტიტველი მთა შავნაბადაო... ებადა, როგორ არ ებადა, პირველ ყოვლისა, ძლიერი სული და ალალი გული... როგორც თვითონ იტყოდა ხოლმე — „სიმამაძაღლე“ უცხო იყო მისი ლექსებისათვის, და აკი ჩვენმა ეპოქამაც იმიტომ მიიღო თავის ოქროს ფონდში მისი პოეტური ქმნილებანი.

ტიციანი რაფინირებული სტილის პოეტებისაგან შორს იმყოფება. იგი მუდამ გაზაფხულის არაგვივით არის ადიდებული, დაუდეგარი ლტოლვით მიექანება დასახულ მაგონდები ამ ანანურთან, შავი არაგვი თეთრ არაგეს ერთვის, ჩვენი გათიშვა კი ყველას სურდა...“

ტიციანმა იცოდა, რომ პოეზია სულის უმაღლესი განწყობაა. სულის უმაღლესი ზეიმია თვით ტრაგიზმის დროსაც კი და არასოდეს პოეტურ ენერგიას წვრილმან ამბებზე არ ხარჯავდა. ეს განცდა მშვენივრად აქვს გადმოცემული ერთ-ერთ უსათაურო ლექსში: „არც ერთი სიტყვა არ დამცდენია, მხოლოდ იმისთვის, რომ მეთქვა; როცა აწკარები აწკარებს სდევნიან, საკუთარ გულის მაშინებს ფეთქვა... და მეჩვენება, რომ ლექსის ძაფი უძილო ღამეს ხელში ეკავა; მოსცდება წვიმა თქეშით და ქაფით და მოვარდება ლექსი წელკავად...“

სამშობლო მისთვის საოცრებათა შორის ყველაზე დიდი საოცრება იყო. უყვარდა სიცოცხლე, სიცოცხლის და ცხოვრების სისხლსავსე მაჯისცემა, მაგრამ უფრო მეტად უყვარდა სამშობლო, სადაც თავისუფლების ჯანსაღი ჰაერით სუნთქავენ ღრუბლებიცა და არწივებიც. და თუ ოდესღაც მის მშობელ ხალხს მონობის მძიმე უღელი ედგა კისერზე, ის უღელი უკვე დამსხვრეულია. ტიციანს სტიქიური ძალით ამიტომაც აღმოხდა: „ნუ გაიკვირვებ, როცა გეტყვიან, რომ ჩუმად არის ახლა ტიციან; პოეტი დღეს სხვა ოცნების ტყვეა, ამის შესახებ მათ არ იციან... ...დაფასთან ვდგავარ და ვშლი ძველ ლექსებს, ცარცით კი არა, სისხლით რომ ვწერდი; საბეჭითა მიწავ, გიკოცნი ფესვებს, ახალ ცხოვრების ვარ ალავერდი!“...

სამშობლოსადმი ღრმა სიყვარულითაა გამსჭვალული ვეფხისტყაოსნის პირველი რუსი მთარგმნელის — კონსტანტინე ბალმონტისადმი მიძღვნილი ლექსი, რომელშიც ნათქვამია: „მე რუსი მიზნისაკენ, ყველაფერი ერთბაშად მოაქვს ჩვენთვის წარსულისა თუ თავისი დროის საგანძურიდან. აკი ამბობდა კიდეც, ლექსი დაწმენდას ვეღარ მოუცდენთ...

სუფრაზე ტიციანს არ შევხვრებივარ, ძალიან ახალგაზრდა ვიყავი მაშინ, მაგრამ გამიგია, ყოველი მისი სიტყვა, ყოველი მისი სადღეგრძელო თითო ბრწყინვალე ლექსად, თითო ბრწყინვალე პოემად შეიძლება ქცეულიყოო.

სწორედ ასეთი ბუნების მქონე პოეტს შეეძლო ეთქვა: „თუ ჩემი ძმა ხარ, ერთიც მიმღერე და დავუჩოქებ მიწას მუხლებით“, „ვარ შემოდგომის უხმო ალერსით და ირუნტეკენთ ერთბაშად მთვრალნი“, „ზღვა ისე იყო მშვიდი და წყნარი, რომ აღარც მახსოვს, იყო თუ არა“, „წამით გომბორზე გამოვა მთვარე და გორგასალი ხმალით გადასწვეს“, „მე დავიბადე აპრილის თვეში ვაშლების გაშლილ ყვავილებიდან, მაწვიმს სითეთრე და წვიმის თქეში ცრემლებად მოდის ჩემს თვალებიდან...“

ციტიანი დაბადებით პოეტი იყო და მის ხელში სიტყვა დროის მდინარეში გადასაშვებ კალმახივით თრთოდა და ფართქალებდა. ამიტომ მიმართავდა თავის თავს: თუ ხარ პოეტი და ხარ ვაჟკაცი, მაშინ ქოროლლის ჭკონდეს სიმაგრე, გადაყურებდე დაბლა მარადას, ნუ დასწერ ლექსებს, იყავ ზარმაცო, ე. ი. ამან ვერ იქმ მარადის მაყურებელიო, მარადისა, რომელსაც ავტორი სხვა ლექსში ქართველ ვაჟკაცთა ძალებით ჩაკირულ კუნძულს უწოდებს...

კრებულის ნამდვილ მშვენებას წარმოადგენს ორი პატარა ლირიკული ნაწარმოებიც: „რია-რია“ და „ლექსი მეწყერი“. მსგავსი შთაგონებით დაწერილი სხვა ლექსებიც მოეპოვება პოეტს, მაგრამ დასახელებულ ნაწარმოებებში უფრო მკვეთრად არის გამოხატული ტაბიძის ლირიკული პოეზიის მთავარი ხაზი, მთავარი ხასიათი. ისინი ერთიმეორეს შინაარსით ავსებენ და ჰქმნიან პოეტის დიდებულ ავტოპორტრეტს.

ერთხანს ეპიკური პოეზიით გატაცებული ტიციანი ამისთანა პატარასა და უცბად მოვარდნილ ლექსებს სიყვარულით „რია-რია“ ლექსებს უხმობდა და აკი ერთ მათგანს „რია-რია“ ჰქვია კიდეეც: „მივალ, მივდივარ და მივიმღერი, თან საქართველოს მიმაქვს ოცნება; ვარ გაუთლელი ლერწამის ღერი, ტოჩმიუდებლად რომ იკოცნება“...

ერთ სტროფს მეორე ლექსიდანაც მოვიტანთ. პირველი თუ საოცარი ლირიზმით არის გამსჭვალული, მეორე — საოცარი დრამატიზმით გვხიბლავს. „მე არ ვწერ ლექსებს, ლექსი თვითონ მწერს, ჩემი სიცოცხლე ამ ლექსს თან ახლავს; ლექსს მე ვუწოდებ მოვარდნილ მეწყერს, რომ გაგიტანს და... ცოცხლად დაგმარხავს.

დიახ, ჭეშმარიტად დიდებული ლექსის დაწერა თავგანწირვას უდრის.

წიგნური ასოციაციებით დაბადებული სახეებიც კი ტიციანის ხელში სინედლის, სიახლის, პირველმყოფელობის შთაბეჭდილებას სტოვებენ. მაგალითად: „ვარ მოკალმასე მე აწინდელი და საკალმასო გრძელია შარა“, „თითქოს გაცოცხლდა ძველი მითოსი და ციკლოპები ანგრევენ ლოდებს“, ანდა: „მთები დამდგარან მინარეთებად და შესდგომიან თავის ალაყურანს“ და ასე შემდეგ...

რა დაგვავიწყებს ტიციანის ლექსებს—„მე ყაჩაღმა მომკლეს არაგვზე“, „მუხრანის ველზე სათქმელი ლექსი“, „აპრილი ორპირში“, „სერგეი ესენინს“, „ჩაკქრეთ სულში სიონის ზარი“, „სამჯერ ვარ დაბადებული“, „იმათი იყოს ეს სადღეგრძელო“, „მაშ გამარჯვება“ და „ალავერდობა“, რა დაგვავიწყებს ამგვარ სტრიქონებს: „ჩარდახიანი დგანან ურმები. კამეჩი კამეჩს ლანდით აშინებს; გამოუცლიათ ღვინის რუმბები ხატობას მოსულ ვაჟას აფშინებს“.

ლექსიდან „სამშობლო“ ზემოთაც მოვიყვანეთ ერთი ასეთი სტრიქონი — „ვარ მოკალმასე მე აწინდელი და საკალმასო გრძელია შარა“. სამწუხაროდ, ამ გზას, ამ შარას ბოლომდე ვერ შემორჩა პოეტი, — ბოროტმა ძალებმა იმძლავრეს მასზე.

სიმონ ჩიქოვანის სიტყვებით, რომ ვთქვათ, ადრე გამოსტაცეს იგი საბჭოთა სინამდვილეს და მისი დაუდეგარი სიცოცხლე ჩვენი ხალხის ცხოვრებიდან გამოთიშეს, და ეს იმ დროს, როცა პოეტი წერდა: „ჩემშიც გადმოდის, ჩემშიც ოღრანი ჩემი სამშობლოს ფენიქსის ბედი, არ უნდა კვესით გულს ამღერება, ციცხლმიუდებლად იწვის ამბედ!..“

ასეთი რია-რიად მოვარდნილი ლექსები ჰქონდა ქართული პოეზიის ერთ-ერთ საუკეთესო წარმომადგენელს — ტიციან ტაბიძეს.

ლექსი-მეწყერი

შალვა ამირსულაშვილი

მაგონდები ამ ანანურთან, შავი არაგი თეთრ არაგეს ერთვის, ჩვენი გათიშვა კი ყველას სურდა...“

ტიციანმა იცოდა, რომ პოეზია სულის უმაღლესი განწყობაა. სულის უმაღლესი ზეიმია თვით ტრაგიზმის დროსაც კი და არასოდეს პოეტურ ენერგიას წვრილმან ამბებზე არ ხარჯავდა. ეს განცდა მშვენივრად აქვს გადმოცემული ერთ-ერთ უსათაურო ლექსში: „არც ერთი სიტყვა არ დამცდენია, მხოლოდ იმისთვის, რომ მეთქვა; როცა აწკარები აწკარებს სდევნიან, საკუთარ გულის მაშინებს ფეთქვა... და მეჩვენება, რომ ლექსის ძაფი უძილო ღამეს ხელში ეკავა; მოსცდება წვიმა თქეშით და ქაფით და მოვარდება ლექსი წელკავად...“

სამშობლო მისთვის საოცრებათა შორის ყველაზე დიდი საოცრება იყო. უყვარდა სიცოცხლე, სიცოცხლის და ცხოვრების სისხლსავსე მაჯისცემა, მაგრამ უფრო მეტად უყვარდა სამშობლო, სადაც თავისუფლების ჯანსაღი ჰაერით სუნთქავენ ღრუბლებიცა და არწივებიც. და თუ ოდესღაც მის მშობელ ხალხს მონობის მძიმე უღელი ედგა კისერზე, ის უღელი უკვე დამსხვრეულია. ტიციანს სტიქიური ძალით ამიტომაც აღმოხდა: „ნუ გაიკვირვებ, როცა გეტყვიან, რომ ჩუმად არის ახლა ტიციან; პოეტი დღეს სხვა ოცნების ტყვეა, ამის შესახებ მათ არ იციან... ...დაფასთან ვდგავარ და ვშლი ძველ ლექსებს, ცარცით კი არა, სისხლით რომ ვწერდი; საბეჭითა მიწავ, გიკოცნი ფესვებს, ახალ ცხოვრების ვარ ალავერდი!“...

სამშობლოსადმი ღრმა სიყვარულითაა გამსჭვალული ვეფხისტყაოსნის პირველი რუსი მთარგმნელის — კონსტანტინე ბალმონტისადმი მიძღვნილი ლექსი, რომელშიც ნათქვამია: „მე რუსი

ზეზა დიდია

დოდო ჭუმბურიძე

ნობათს, ჩემი სამშობლოს მიწა ვარჩიე სადმე სათბურში ქნონბით, უბრალო კაცის თავისუფლება მიჯობს მონობას დიდთა, დღეასწაულებს ჯავრი ვარჩიე, მიტომ ვმეგობრობ ჭირთან“...

წუხილი მხოლოდ მაშინ არის ბუნებრივი, თუ იგი შენი ხალხის და მიწის წუხილთანაა წილნაყარი, თუ ცხოვრების გაუკეთესების სურვილიდან გამოდის. თუკი ეს პოზიცია გაქვს, თუკი ასე უყურებ ყოფას, რწმენაც უთუოდ მოვა: „ჩაიფერფლები, ჩაიფერფლები, გადაიქცევი ნაცრის ფერ ბორცვად, შენც მიიძინებ, მაგრამ ოდესმე მოეფინები სიჩუმეს ლოცვად“.

ყველა ჯანსაღი თესლი ღივდება. ამ რწმენით დადდება და მიდის ცხოვრების მდინარე: „რაღა აზრი აქვს ამაო წუხილს, ჩვენ ვართ ტალღები, ჩვენ ვართ ღრუბლები, შენ რომ გაგრძელდე დასაბამიდან ჩვენ ვიბადებით და ვიღუპებით“.

მიუხედავად ამისა, ცხოვრების ამ უწყვეტ მდინარებაში არც ერთი წუთი არ არის ცალკე, გუშინდელი ტკივილის გარეშე დღევანდელი ვერ იქნებოდა, გუშინდელი წვიმა დღეის მდინარეს კვებავს, ესაა არსებობის მთავარი საზომი — რომ შენი სული ხვალ ვიღაცაში იფეთქებს, შენი საქმე შთამომავლის საქმეში იჩენს თავს: — „მე უნდა ვზიდო ცოდვა მავანის, რადგან ვარ მისი შთამომავალი“.

ამ განცდაში გადის დრო, მიდის ცხოვრება, ბუნდოვანი სიზმრებივით აჩნდება სულს განჯერებელსა და მიმზიდველს ხდის გაქანობას: „... ყინულებით მორთულ სარკმელში სიცივისაგან ათრთოლებული ვარსკვლავები იშყიტებიან. — შემოდით სახლში, ვარსკვლავებო, ჩემთან იყავით, გარეთ რა გინდათ, რა გაძლებინებთ ცაში მარტოებს?! თუ ჩემს სიმშვიდეს უთვალთვალებთ და გეცინებათ?! მესმის თქვენი სიცილის ხმა — უთვალავი ფლეიტის ხმას მიმსგავსებული. მე ახლა ვწევარ თქვენი ხმებით გარემოცული და ვიხსენებ მეგობრის სიტყვებს: — ვჩანვართ ნეტა ვარსკვლავებიდან? იქნებ ვინმე გვიმზერს იქიდან?!...

ამ ლექსებში ხან „აღუსებელი საწყაულის“ განცდა გამოსჭვივის, ხან სიყვარულის პირველი აღმოჩენის სიხარული იფეთქებს, ხან სულის შემოდგომის ფერისცვალებით ავსების იდუმალება და ნეტარება გააწვალებს ფიქრს. „პატარა ოქტავაში“ არ შეიძლება არ დაიმახსოვრო „წარსული“, „მეცხრამეტე“, „შეკითხვა“, „ვასილირება“. როგორც ყმაწვილი ტირის ჯერ კიდევ თბილი მშობლის სამარის მოგონებაზე, მეც ისე გულამომჯადრი ვტირიო, შენ რომ მახსენდები — წარსულს ეუბნება პოეტი. ამაზე კარგად ვერც ათასი პათეტიკური სტაყვა, ვერც გახსენება წარსულის „საგმირო ამბავთა“, ვერც გულისამაჩუყებელი მოწოდება თანამედროვეთა მიმართ, ვერ გამოიღებდა ამხელა შედეგს — პატარა ბიჭი დედის თუ მამის ჯერ კიდევ თბილი საფლავის მოგონებაზე

ზეზა დიდია

დოდო ჭუმბურიძე

ჯერებელსა და მიმზიდველს ხდის გაქანობას: „... ყინულებით მორთულ სარკმელში სიცივისაგან ათრთოლებული ვარსკვლავები იშყიტებიან. — შემოდით სახლში, ვარსკვლავებო, ჩემთან იყავით, გარეთ რა გინდათ, რა გაძლებინებთ ცაში მარტოებს?! თუ ჩემს სიმშვიდეს უთვალთვალებთ და გეცინებათ?! მესმის თქვენი სიცილის ხმა — უთვალავი ფლეიტის ხმას მიმსგავსებული. მე ახლა ვწევარ თქვენი ხმებით გარემოცული და ვიხსენებ მეგობრის სიტყვებს: — ვჩანვართ ნეტა ვარსკვლავებიდან? იქნებ ვინმე გვიმზერს იქიდან?!...

ამ ლექსებში ხან „აღუსებელი საწყაულის“ განცდა გამოსჭვივის, ხან სიყვარულის პირველი აღმოჩენის სიხარული იფეთქებს, ხან სულის შემოდგომის ფერისცვალებით ავსების იდუმალება და ნეტარება გააწვალებს ფიქრს. „პატარა ოქტავაში“ არ შეიძლება არ დაიმახსოვრო „წარსული“, „მეცხრამეტე“, „შეკითხვა“, „ვასილირება“. როგორც ყმაწვილი ტირის ჯერ კიდევ თბილი მშობლის სამარის მოგონებაზე, მეც ისე გულამომჯადრი ვტირიო, შენ რომ მახსენდები — წარსულს ეუბნება პოეტი. ამაზე კარგად ვერც ათასი პათეტიკური სტაყვა, ვერც გახსენება წარსულის „საგმირო ამბავთა“, ვერც გულისამაჩუყებელი მოწოდება თანამედროვეთა მიმართ, ვერ გამოიღებდა ამხელა შედეგს — პატარა ბიჭი დედის თუ მამის ჯერ კიდევ თბილი საფლავის მოგონებაზე

ქართველოლოგიური ჟურნალის მორიგი ნომერი

პარიზში გამოქვეყნდა ქართველოლოგიური სამეცნიერო ჟურნალის — „ბედი ქართლისა“ რიგიანი დ ქართველოლოგის“ მორიგი 38-ე ტომი (დირექტორი-რედაქტორი — კ. სალია, გამომცემელი — ნ. სალია).

ტომის პირველ გვერდზე გამოქვეყნებულია საფრანგეთის მეცნიერებათა აკადემიის 1980 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილება, მიმდინარე წელს ფრანგულ ენაზე გამოცემული პროფ. კ. სალიას წიგნისათვის — „ქართველი ერის ისტორია“, საფრანგეთის მეცნიერებათა აკადემიის პრემიის მინიჭების შესახებ.

ჟურნალის ამ ტომში (რომელიც 395 გვერდს მოიცავს) მოთავსებულია მსოფლიოში ცნობილ ქართველოლოგ-კავკასოლოგთა სტატიები, სამეცნიერო ანგარიშები, რეცენზიები და ინფორმაციები ფრანგულ, ინგლისურ, გერმანულ და იტალიურ ენებზე.

კ. სალიას სტატია ეძღვნება ცნობილი ფრანგი ქართველოლოგის, აკადემიკოს მარი ბროსეს გარდაცვალების ასი წლისთავს.

ფრანგი ქართველოლოგი ბერნარ უტიე სტატიაში „კ. კეკელიძე და ქართული ლექციონარი“, მკითხველს მოუთხრობს აკად. კ. კეკელიძის დაბადებიდან ასი წლისთავისადმი მიძღვნილ საზეიმო სხდომაზე თბილისში, სადაც მან სიტყვა წარმოთქვა. ბერნარ უტიე წერს: „აკადემიკოსი კ. კეკელიძე ქართველი ხალხის საამაყო შვილი და ახალი ქართული მეცნიერების ერთ-ერთი ბურჯია. მისმა ფუნდამენტურმა ნაშრომებმა ძველი ქართული ლიტერატურის შესახებ დიდი აღიარება ჰპოვა მთელ მეცნიერულ სამყაროში.

აკადემიკოს აკ. შანიძის სტატია ეხება პეტრიწონის მონასტრის მშენებელს გრიგოლ ბაკურიანის ძეს.

ნიკოლ ტიერი მოგვითხრობს ზემო სვანეთში მისი მეორე მოგზაურობის (1978 წლის ივნის-ივლისი) შედეგებზე. ამჯერად მისი მოგზაურობა შემოფარგლულა მესტიის რაიონით. მას დუთვალიერებია ნესგუნის, ჩაკაშის, ლამარიას, წმ. გიორგის, წმ. იონას, მთავარ ანგელოზის, ლაჩანიშის, ნაკიფარის და სხვ. ეკლესიები. შეუსწავლია ამ ეკლესიების ფრესკები, მესტიის მუზეუმის მასალები და მეტად საინტერესო ნაშრომი შეუქმნია. სტატიის ერთვის მესტიის რაიონის რუკა-ჩანახატი და ოცზე მეტი ფოტოფრესკის ფოტორეპროდუქცია. აქვეა დაბეჭდილი ნიკოლ ტიერის მეორე სტატია: „კაპადოკიური და ქართული იკონოგრაფია. მსგავსება“.

მიშელ ვან ესბროკი განიხილავს მიქელ მოდრეკილის საგალობლებს (X საუკ.). მზექალა შანიძის სტატია ეხება X საუკუნის ქართულ ლიტერატურულ ძეგლებს.

ფრანგი მუსიკათმცოდნე ივეტ გრიმო განიხილავს ცნობილ ქართულ სიმღერას „ოროველას“. ავტორი ერთმანეთს ადარებს „ოროველას“ ქართლურ (სამთავისში მოსმენილ) და კახურ (ყვარლის რაიონში მოსმენილ) ვარიანტებს.

ნინო სალიას ვრცელი სტატია ეხება VII-XIX საუკუნეების ქართული ოქრომჭედლობის ნიმუშების გამოფენას ენენვაში (1979 წლის მაისი), რომელიც ენენვის ხელოვნებისა და ისტორიის ეროვნულმა მოაწყო, ხელოვნებათმცოდნე ლუიზა ჟირარდენის ინიციატივით. სტატიას ერთვის ცნობილ ხელოვნებათმცოდნეთა გამონათქვამები, ქართული ოქრომჭედლობის შესახებ, რომლებიც გამოქვეყნებული ყოფილა ენენვის ჟურნალ-გაზეთებში.

სტატიაში „ქართული ხალხური მუსიკის ფრანგი მკვლევარი“ ნინო მაისურაძე მოგვითხრობს პარიზის უნივერსიტეტის პროფესორის ივეტ გრიმოს შრომებზე, რომელმაც არაერთი საინტერესო ნაშრომი მიუძღვნა ქართულ მუსიკას.

საინტერესოა ჟან-ლუი ბაკე-გრამონის სტატია „ქართლი და მისი მუსლიმანი მეზობლები (1518-1521 წ.წ.)“, ავტორი განიხილავს დღემდე გამოუქვეყნებელ, სპარსულად შედგენილ ორ წერილს, გაგზავნილს კონსტანტინოპოლში, ქართლის მეფე დავით X-ის (1505-1525) მიერ. ტოპკაპის არქივში შემონახული ეს ორი წერილი შედგენილია 1518 და 1521 წლებში. წერილებს დასმული აქვს რვაკუთხიანი ბეჭედი, რომლის ცენტრში იკითხება სიტყვა „დავიდ“— ეს ქართლის მეფე დავითი უნდა იყოსო, დაასკვნის ავტორი. წერილები ეხება იმ დროის ქართლის ურთიერთობას ოსმალეთთან და ირანთან.

კატერინ პარის სტატიას „ნაშვილები ბიჭი“ (ჩერქეზული ზღაპარი), თან ერთვის ტექსტი ორიგინალის ენაზე და მისი ფრანგული თარგმანი;

კარლ ჰოსტ შმიდტი განიხილავს საკუთარ სახელებს ინდოევროპულ ენებში.

აქვე იბეჭდება ვ. ბოედერის რეცენზია ბაქარ გიგინეიშვილის ნაშრომზე „დაღესტნური ენების შედარებითი გრამატიკა“, რომელიც თბილისში გამოქვეყნდა 1977 წელს.

ჟურნალში დაბეჭდილია, აგრეთვე, გერმანელი ქართველოლოგის გერტრუდ პეჩის სტატია „ძირი და სიტყვა“; ბ. გ. ჰეკეტის — „ჩრდილოეთის ქარი და მზე“ სვანურში (სვანური ტექსტებითა და ინგლისური თარგმანით); ზ. კ. ხიბას — „შენაძენი აფხაზურ ლექსიკოგრაფიაში: მონადირეთა საიდუმლო ენა“ (აფხაზური ტექსტითა და ინგლისური თარგმანით); ნოდარ კაკაბაძის „შოთა რუსთაველი და ვოლფრამ ფონ ეშენბახი“. ახალ, საინტერესო მასალებზეა აგებული უნგრელი ისტორიკოსის ლაიოშ ტარდის სტატია „XVI საუკუნის შუაევროპული წყაროები საქართველოზე“.

რეცენზიების, სამეცნიერო ანგარიშებისა და ცნობების განყოფილებაში მოთავსებულია ახალგაზრდა ფრანგი არმენოლოგ-ქართველოლოგის პროფესორ ჟან-პიერ მაეს სტატია „პ. მ. მუთაფიანის გამოკვლევა სომხეთში არსებულ ქართულ წარწერებზე“.

ჟურნალი დაბადების 70-ე წელს ულოცავს პოეტ-აკადემიკოს ი. აბაშიძეს და აქვეყნებს იუბილარის ლექსს „იდგა გელათი, იდგა ურბნისი...“

ბერნარ უტიე სტატიაში „ბიბლიოგრაფიული მოგზაურობა საქართველოში“, მკითხველს მოუთხრობს მის სამეცნიერო მივლინებაზე საქართველოში (1979 წლის ოქტომბერი).

გასტონ ბუაჩიძე მკითხველს სთავაზობს საქართველოში 1977-1978 წ.წ. გამოქვეყნებული წიგნების ანოტირებულ ბიბლიოგრაფიას. ჟურნალში დაბეჭდილია ალ. ალექსიძის „ბერძნული სარაინდო რომანის სამყარო, XIII-XIV ს.ს.“; დორა პანაიატოვა-პეგგეს რეცენზია ელკა ბაკალოვას წიგნზე „ბაჩკოვოს მონასტერი“.

დავით ლანგის სტატიაში „ტუზიანი კავკასიიდან“ ლაპარაკია ინდიდ წარმატებებზე, რაც წილად ხვდა შოთა რუსთაველის სახ. თბილისის სახელმწიფო დრამატულ თეატრს ინგლისში გასტროლების დროს; ვ. ბოედერი განიხილავს ქართულ ენათმეცნიერულ წიგნებს. დ. მ. ჯობის რეცენზიაში განხილულია იაპონელ ტადაო შიმონის წიგნი „ქართული ტიპოლოგიისათვის“, რომელიც ტოკიოში 1978 წელს გამოქვეყნდა.

ჟურნალში დაბეჭდილია, აგრეთვე, ი. ტაბაღუასა და ვ. სილოგავის წერილები, მრავალი ინფორმაცია საქართველოს კულტურულ ცხოვრებიდან.

ილია ტაბაღუა

ჟამი სიყვარულისა და თანაგრძნობისა

ლერი ჩანტლაძე

ზურაბ კაკაბაძეს, როგორც მეცნიერს, შესაშური უნივერსალიზმი და მაღალი პროფესიული დონე ახასიათებს. იგი თანაბარი პროფესიულობით წერს ფილოსოფიის, ლიტერატურისა და ხელოვნების პრობლემებზე. მისთვის უცხო არაა, ბელეტრისტიკაც (მკითხველს, ალბათ, ახსოვს კაფკას „მეტამორფოზის“ მშვენიერი თარგმანი).

ყოველივე ზემოთქმულის კიდევ ერთი დასტურია მისი ახალი წიგნი („ხელოვნება, ფილოსოფია, ცხოვრება“).

ღრმა პროფესიონალიზმთან ერთად, ზ. კაკაბაძეს ახასიათებს მისწრაფება წეროს „ყველასათვის“, შეძლებისდაგვარად გასაგები, მისაწვდომი და რაღა თქმა უნდა, საინტერესო საკითხავი იყოს ყველა კატეგორიის მკითხველისათვის. ეს მისწრაფება ავტორისა გამომდინარეობს საერთო, უფრო ამაღლებული მიზნიდან: დაუახლოვოს ჭეშმარიტი ფილოსოფია „აუდიტორიას“, აზროვნების ფილოსოფიური ყაიდა „შინაურული“, მახლობელი გახადოს მისთვის, მაიღწიოს თანაგრძნობას, ან პროტესტს აუდიტორიისა. უნდა ითქვას, რომ წიგნი ამ მიზანს ზედმიწევნით ასრულებს: შეიძლება იგი მოგეწონოს, ან არ მოგეწონოს, დაეთანხმო, ან არ დაეთანხმო, მაგრამ გულგრილ მკითხველად ვერ დარჩები.

ზურაბ კაკაბაძის შემოქმედებისათვის ორგანულია აზროვნების გამჭვირვალე, ნათელი სტილი. იგი ხსჯელობს უბრალოდ, სადად და ცხადია, ცდილობს ეს არ მოხდეს აზრის სიღრმის ხარჯზე. რთულის სადად, ნათლად თქმის მადლს ყველა როდი ფლობს. ამ მხრივ, ზ. კაკაბაძე მისი მასწავლებლის, გამოჩენილი ფილოსოფოსის, კოტე ბაქრაძის ტრადიციების გამგრძელებელია. იგი გაურბის მძიმე, ხაზგასმით „მეცნიერულ“ ტერმინოლოგიას, რომელიც ხშირად აზრის მუხრუჭად და ჩარჩოდ იქცევა ხოლმე. მისთვის უცხოა „ბრწყინვალე არაფრისმთქმელობა“, რომელიც მკითხველს, თითქოსდა, აწვება, ხრეხს და მასში პარტნიორს ეძებს; ზ. კაკაბაძე ცდილობს მკითხველში პარტნიორი, მოსაუბრე იპოვოს, მასთან ერთად იმსჯელოს მტკივნეულ ფილოსოფიურ პრობლემატიკაზე. მისი ნაწერი — ეს არის დიალოგი მკითხველთან.

ფილოსოფიის „აუდიტორიასთან“ და შესაბამისად, ცხოვრებასთან დაახლოების პათოსი ფილოსოფოსს მიიყვანს ე. წ. „ცხოვრების კაცთან“, ობივატელური მსოფლმხედველობის ინდივიდთან, რომლისთვისაც ჭეშმარიტია ის. რაც საყოველთაოდ მიღებულია, რაც ურყევად და არასადავოდ ითვლება. ფილოსოფოსი არათუ არ ეთანხმება „ცხოვრების კაცს“, არამედ დიამეტრულად საპირისპირო პოზიციაზე დგება.

„ფილოსოფიური პოზიცია, უპირველეს ყოვლისა, — წერს ზ. კაკაბაძე, — რადიკალური კრიტიკის პოზიციაში გამოიხატება; ოღონდ კრიტიკა მხოლოდ უარყოფას არ ნიშნავს, კრიტიკის შედეგად შესაძლოა, ნაწილობრივ მაინც, დადასტურება და გამართლებაც მივიღოთ — მთავარი ისაა, რომ უკრიტიკოდ არ იყოს რაიმე დადასტურებული და გამართლებული. ფილოსოფოსს „ცხოვრების კაცისაგან“, უპირატეს ყოვლისა, კრიტიკის რადიკალიზმი განასხვავებს — მაშინაც, როცა ცხოვრების კაცი „კრიტიკულად“ გამოიყურება, ფილოსოფოსის თვალსაზრისით იგი მაინც „გამოუსწორებელი“ დოგმატიკოსია, რამდენადაც მისი კრიტიკულობა ცხოვრების ეპოქალურ პრინციპებს კი არ ეხება, არამედ მათზე „დაშენებულ“ კერძო ვითარებებს ისე, რომ თვითონ პრინციპები ხელშეუხებელნი რჩებიან... ის, რაც პირველყოვლისა, უცხოა ფილოსოფოსისათვის, თვითდარწმუნებულობისა და უეჭველი ჭეშმარიტებებით „მაძღარი“ თვითკმაყოფილების გრძნობაა“.

ობივატელურ „ფილოსოფიასთან“ ბრძოლა ფილოსოფოსის უპირველესი ამოცანაა და ესაა მისი უმაღლესი ზნეობრივი საძირკველი. ჭეშმარიტი ფილოსოფია და ნამდვილი ფილოსოფოსი მხოლოდ ერთ ზნეობრივ მიზანს ემსახურება: გააკეთილშობილოს, აამაღლოს ადამიანი, უფლება არ მისცეს მას დაკარგოს საკუთარი არსება, არსება მოაზროვნე, შემოქმედი სულიერისა. სწორედ ამიტომ ფილოსოფოსი ვერ იქნება მხოლოდ მჭვრეტელი, იგი მებრძოლი, აქტიური უნდა იყოს, ხმალამოღებული უნდა იდგეს ჭეშმარიტებისა და ადამიანური ზნეობის დასაცავად.

გივი გეგეჭკორი

ახალი ლექსები

გარდაცვლილთან მეგობრობა იოლია

გარდაცვლილთან მეგობრობა
იოლია, შენს მეგობრად
დღეს რომ თავი გაასაღოს,
დაილვარა ბევრი ოფლად.
სიცოცხლე რომ შეგაჭულა
მხოლოდ იმის გვერდით ყოფნამ.
როგორ ეტყვი, მდუმარების
აკრული გაქვს პირზე თოფრა.

თავსმოხვეული მეგობრობას
როგორ ეტყვი ახლა უარს,
სიხარულით და ფუსფუსით
შეგსევია ჭიაღუა.
რა უნდა ქნა, როცა სიკვდილ —
სიცოცხლეა თქვენ ორ შუა,
შენით უნდა უკვდავება,
უკვდავებამ აატრუა.

იმის ნაცვლად, გაჩუმდეს და
პირში წყალი ჩაიგუბოს,
როცა გზიდან მოგიშორებს,
თავს აიშვებს მაშინ უფრო,
შენს ცხედართან სიტყვას იტყვის
უტიფარი და უშუბლო,
ჭირისუფლად დაგიდგება,
შეუდგება მხრებით კუბოს.

იმის ნაცვლად, გაიტრუნოს
და იდებდეს პირზე ბოქლომს,
უსირცხვილოდ გვარწმუნებს, რომ
ისტორიის ოღრო-ჩოღრო
გზებზე თითქოს შენთან იყო,
თუმცა შენი ლანძღვით ოქროს
ილებდა და დღესაც უნდა
პური შენი ქებით ლოღნოს.

ბევრმა მხოლოდ უნდა ხარშოს
ერთხელ სხვისი მონახარში,
უნდა მხოლოდ სხვის დაღეჭილს
ინელებდეს მისი ფაშვი
და ხმარობდეს მრუდე სარკეს...
შენ რას ეტყვი, შენი რაში
მიაბიჯებს შეწყვეტილი
ნაბიჯების ქვეყანაში...

გარდაცვლილთან მეგობრობა
აღარ არის სახიფათო,
აღარავის აღარ ებრძვის
და მის საფლავს აწვიმს, ათოვს,
ახლა მას არ შეუძლია,
რომ სიტყვაში ტყვია ჩადოს,
ანდა მკერდით მტერს შეასკდეს
და ნიღაბი ჩამოხადოს.

ვინც შენ წყალს არ მოგაწვდიდა
მწყურვალს ერთხელ მაინც ჭიქით
და ხელს არ გამოგიწვდიდა,
ხელს ვინ ჩივის, ვინც პირიქით,
შენ გითხრიდა მხოლოდ ორმოს
დაბეზღებით და ინტრიგით,
შენს მეგობრად თავს ასაღებს
დღეს უშუბლო კაცის რიხით.

გონება არ დაუძაბავს
და რაიმე დასაკვეხი
ამ სამყაროს შესაცნობად
ბგერით, ფუნჯით ან სატეხით
არაფერი შეუქმნია,
გაუთელავს მხოლოდ ფეხით,
სხვისი ტანჯვით გარეობილა,
გამაძღარა სხვის ქელეხით.

მთელი ოცი საუკუნე
ძლივს ეუცობდით ყველა ღრიჭოს,
კართან ოცდამეერთეა
და შიგ უნდა შევაბიჯოთ,
ისე მშვიდი დრო არ ჰრის,
ეჯახება ტალღა კიჩოს,
ახლა შენმა მემკვიდრემ რომ
უდარდელად ვაძლი კბიჩოს.

თუ სამშობლო მუხა არის
განწირული ქარაშოტით,
უნდა მუმლი მოვამოროთ,
რომ ხარობდეს ყველა ტოტით,
მაგრამ ასე როდი ფიქრობს
უგუნური და ბოროტი,
მუხა სულ არ ენაღვლება,
ტყვრება მხოლოდ მუხის რკოთი.

შენ რომ მუხის ტოტი იყავ,
რომ მოგტეხა და რომ სცოდა,
სიკვდილზე რომ ერთხელ მაინც
ეფიქრა და ან ზემოდან
ქვეყნისთვის რომ დაეხედა,
მიხვდებოდა მაშინ ოდნავ...
რას გერჩოდა, რას გებრძოდა,
რას გერქაგრეხილებოდა?..

ჰყავდი დიდხანს მაგიდაზე
უხილავი თოკით დემონს
შენ მიბმული და ბრუნავდი
ანთებული მის გარშემო,
მაგრამ ყოველდღიურობის
ღორღზე, წინამდგომო ჩემო,
წაბორძიკდი და შენ მიქელ-
გაბრიელმა გითხრა: შემო...

დაღლილმა და გაქუცულმა
ხეტიალით, ბრძოლით, ჯაფით
სახედარმაც ასე იცის,
დროზე თუ არ გადააბით,
ხის გარშემო იტრიალებს,
დაეხვევა ხეზე საბლით
და გადამღრძვალს მერე სული
ამოსძვრება ამ საბაბით.

მეც ვიცი და სხვებმაც იცის,
ვინც არ იყო, იმას რატომ
უნდა თავი, რომ როგორმე
შენს მეგობრად დაგვიხატოს.
ღვინოში რომ წყალს ურევენ
და სიმინდის ფქვილში ქატოს,
ისე უნდა მოგეტმასნოს
და წონაში წაიმატოს.

ფანერი რომ ააჭედონ
სარკმელს ღიას და უმინოს,
აი, ასე იმზირება
კაცი ბნელი და უტვინო,
შენს ლანდს მაშინ შეაწუხებს,
გულს რომ აუჩუყებს ღვინო,
რასაც უნდა, იმას გახვევს
თავზე, ჩვენდა სამარცხვინოდ.

ამ ქვეყნიდან შენი წასვლით
გაიხარა უბადრუკმა,
ახლა მშვიდად გადაყლაპავს
ავკაცობით ნაშოვნ ლუკმას,
ხელ-ფეხს შენი არსებობით
ვეღარავის ვეღარ უკრავ,
ქანდაკება მუნჯი არის,
მუნჯმა ვის რა უნდა უქნას?..

ვერა და ვერ დაილექა,
რაც არ იყო დასალექი
და მიშრება პირი, თითქოს
შემეჭამოს მლაშე ხეკი.
გულიც ისე შემომკვნესის,
გაცვეთილი და ბეხრეკი,
ამ საწერი მაგიდის ქვეშ
წამუტუნებდეს თითქოს ლეკვი.

დღეს ჩვენს შორის მხოლოდ ერთი
კავშირია, სხვა ვერაფრით,
იმ კავშირით — სიყვარულით —
დიახ, მხოლოდ ერთი ძაფით,
შენ იცოცხლებ სამუდამოდ...
ხოლო ის, ვინც გსვრიდა ლაფით,
სიძულვილით შორს ვერ წავა,
წაიქცევა ამ ალაფით...

შენ რა ხატზეც ლოცულობდი,
მლოცველი ვარ მეც იმ ხატის,
შენ რომ გქონდა, ის ნატვრა მაქვს,
შენ რაც გწადდა, მეც ის მწადის.
მეც ოცნებით და მომავლით
უფრო ვცხოვრობ, ვიდრე ცხადით,
მეც ცისფერი ცეცხლით ვინვი,
ვით არაყი ორნახადი.

მეც შენსავით ვერ მივმხვდარვარ
ან ვინ მეტყვის ქვეყნად ამას:
რაც არ უნდა ვაპატიო,
რად ვპატიობ თარაქამას
ან ამ თვალებს რატომ ვხუჭავ,
როცა ცრემლი თვალს მინამავს,
ყველაფერი სულგრძელობის
სამსჯავროზე რატომ გამაქვს?

ცხოვრებაში მეც შენსავით
უმწეომ და უილაჯომ
ხელმომჭირნედ ბოძებული
ხელგაშლილად უნდა ვხარჯო
და მეც თურმე უნდა სხვათა
გულგრილობით დავიტანჯო,
სანამ სტიქსის გადასასვლელს
მიადგება ჩემი კანჯო...

ამ ცხოვრების მარადიულ
კანონებით ზოგჯერ ვლამობ
გავამართლო შენი წასვლა,
მაგრამ ცდაა ულიმლამო,
რადგან ხე რომ წაიქცევა,
არ იქნება ამის გამო,
უცებ რომ არ გაღარიბდეს
ჩვენი მზერა და მიდამო...

2122 წელს

(დავით აღმაშენებლის მიერ თურქ-სელჯუკთაგან თბილისის განთავისუფლების ათასი წლის თავზე)

ოცდამეორე საუკუნეში მზის ცვალებადი ხანძრის ენებით
გაშუქებული იდგება ძეგლი თბილისში დავით აღმაშენებლის.
ის დაესწრება ცისკრის ქალაქთან დაქორწინებას
და მასთან უხმობს
ერს გამრავლებულს,
რომ გადმოხედოს
უსპომ,
უცხენომ,
უფარომ,
უხმლომ.
და აღმართული სადმე მოედნის მისადგომებთან ანდა შუაში
ისე ამაყი იქნება, თითქოს ძელზე გაკრული ჰყავს ბაღუაში.
მზერას (რომელიც ათვინიერებს) შთამომავალზე გვირგვინოსანი
კვლავ შეაჩერებს
და ხელისგულზე საყდარს დაისვამს მიმინოსავით.
ის დარწმუნდება,
ისტორიული კატაკლიზმების გასაზომავად,
რომ აღარა აქვს ციდამტკვლური თვალსაწიერი მის
შთამომავალს.
რომ ისევ მხნეა,
ისევ მღერალი,
სიცოცხლის ყინი რომ არ უქრება,
რომ არც განცხრომას არ მისცემია,
ვერც მორევია გაზულუქება,
რომ სული ჯერ არ დაჰკნინებია —
ციხის კარებთან მდგომი თოროსნის,
რომ შერჩენია ისევ სიფხიზლე —
შეამჩნევს მეფის მზერა გოროზი.
და სულით,
სახით,
ქცევით,
საუბრით,
განმეორდება იმათ სხეულში,
ეშმაკის მსახურს ხელებს შეუკრავს,
სიკეთის მსახურს ხელებს შეუხსნის.
თავის მამულში ისე დადგება,
როგორც ყანაში დგება მეველე,
რომ თავის რკინის,
ბრინჯაოს ანდა
ქვის არსებობით ერს ამხნევებდეს...

ნუ წახვალ ისე, რომ არავის არ სცე ნუგეში

ამ წუთისოფლის სიტლანქეში და სიჩლუნგეში,
რადგან სიცოცხლე ეწირება ბოლოს და ბოლოს
ვერაგ სიკვდილთან თავიდანვე განწირულ ბრძოლას,
ნუ წახვალ, ისე რომ არავის არ სცე ნუგეში!..

დე, იყოს სიტყვა გაცვეთილი, როგორც საფულე
ან როგორც დანა მზარეულის, —
თუ დაზაფრულებს
უშველის, — მიეც და უბოძე მათ ხალათიანით
სიტყვა-მკურნალი, ჯადოქარი და ალადინი.
სხვა საფიცარი შენ არ გინდა, სხვა არტოშანი,
თუ იმათ სულში აყვავდება სიტყვა-შროშანი,
სიტყვა უსიტყვოდ თავნაბრილი სიტყვის უღელში...
ნუ წახვალ ისე, რომ არავის არ სცე ნუგეში!...

შენ, უბადრუკზე უბადრუკო უბადრუკებში,
ერთსა და იმავ მდინარეში ორჯერ შესულო,
თუკი ღირსი ხარ, ღირსეულად რომ აღესრულო,
ნუ წახვალ ისე, რომ არავის არ სცე ნუგეში!..

თუ არ დაგიდგამს, დადგი ლამპა ფანჯრის რაფაზე
და ვისაც ერთხელ გაუნათებს, ის დააფსებს.
მხოლოდ ერთმანეთს დაეძებენ ჩვენი სულები,
ჩვენ ვართ ყველანი ერთი ხვედრით გადაბმულები,
არავისია არავისზე უმსუბუქესი,
ნუ წახვალ ისე, რომ არავის არ სცე ნუგეში!..

ჩვენი მილოცვა

ამირან აბშილავა — 60

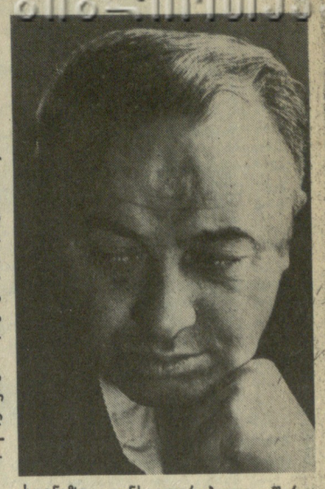

ამირან აბშილავა ლიტერატურულ სარბიელზე დიდი სამამულო ომის ქარცეცხლიან დღეებში გამოვიდა. მისი პირველი ლექსი „სამშობლო“ 1944 წელს დაიბეჭდა უურნალ „მნათობში“. იმ პირველი ლექსის მგზნებარე პათოსითაა გამსჭვალული მწერლის მთელი შემოქმედება...

მას შემდეგ ამირან აბშილავას ნაწარმოებები სისტემატურად ქვეყნდება ჩვენს სალიტერატურო უურნალ-გაზეთებში, გამოდის ცალკე წიგნებად, იდგმება თეატრების სცენაზე. ამირან აბშილავა ავტორია ლექსების, პიესებისა და პუბლიცისტური წერილების ათამდე კრებულისა.

ამირან აბშილავას პოეტური კრებულები „სიმღერა მშობლიურ ქალაქზე“, „ფიქრები პირველ სიყვარულზე“, „კარდენახული ბალადა“ და სხვა, გულთბილად მიიღო ქართველმა მკითხველმა.

ა. აბშილავას ცალკეული ლექსები თარგმნილია რუსულ და საბჭოთა კავშირის სხვა მოძმე ხალხთა ენებზე, აგრეთვე გერმანულ ენაზე.

გამომცემლობა „მოლოდაია გვარდიამ“ 1959 წელს გამოსცა მისი ლექსების კრებული „ქეთილი ქარი“.

მის ლექსებზე შექმნილ სიმღერებს ასრულებენ ქართული და რუსული თვითმოქმედი გუნდები, საკრავიერი ანსამბლები. მის მიერ არის შექმნილი ცნობილი „კომკავშირული მარში“, რისთვისაც ამირან აბშილავა დაჯილდოვდა საქართველოს ალკკ ცენტრალური კომიტეტის საპატიო სიგელით.

ა. აბშილავა ნაყოფიერად მოღვაწეობს დრამატურგიაში. მისი პიესები წარმატებით იდგმებოდა ჩვენი რესპუბლიკის თეატრების სცენაზე. განსაკუთრებული წარმატება ხვდა წილად პიესას „ადამიანი დაბრუნდა“, რომელიც დაიდგა სომხურ, რუსულ და უკრაინულ თეატრებშიც.

ამირან აბშილავას პუბლიცისტური წერილები, მხატვრული ნარკვევები, თეატრალური რეცენზიები ქვეყნდება როგორც რესპუბლიკურ, ისე საკავშირო პრესაში. მის მებრძოლ პუბლიცისტურ წერილებში დასმულია ჩვენი თანამედროვეობის აქტუალური საკითხები.

საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა, მეგობარი ქართველი მწერლები გულითადად ულოცავენ ამირან აბშილავას დაბადების 60 წლისთავს და უსურვებენ დიდხანს სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას და ახალ შემოქმედებით გამარჯვებებს.

საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა

გილოცავ ქარის მეზობელს!

თვრამეტი წელიწადია, ერთ სახლში, ერთ სადარბაზოში ვცხოვრობთ, კეთილმეგობრობის ერთი ამდენი წელიწადი წინ უძღვის ჩვენს დაკარისმეზობლებას, ჩვენი შვილები ერთად დაიზარდნენ და ჩვენც ერთმანეთის თვალწინ გავჭაღარავდით; ლამის ორმოცი წელიწადია ჩავლილი, ერთმანეთისათვის არაფერი დაგვიშავებია და, პირიქით, პური და მარილი ხალისით მიგვიწვდია... სიკვდილის შვილები ვართ და, ეს ყველაფერი ცოტა როდია საიმისოდ, — კაცს კაცისთვის სიკეთე გემეტებოდეს გულწრფელად!

ხოლო რაც საქმეს, ესე იგი ლიტერატურას შეეხება, შენ თავმდაბლად იცხოვრე, სახელ-დიდების ხელოვნური გაზვიადება არ გიცდია და არც ვინმეზე გაბატონება გიფიქრია. ერთი თობის ხალხი ვართ. ლექსით მოხვედი ჩვენს მწერლობაში და პოეზიაა შენი პირველი სიყვარული. ახლაც ყურში მიდგას ორმოციანი წლების შენს გულწრფელ ლექსებზე შექმნილი ძვირფასი მელოდიები,— დიდ-პატარა აღტაცებით რომ მღეროდა მთელს თბილისში...

სადა, ნათელი, გულითადი იყო შენი ლექსები, მაგრამ თეატრმა გადაგიბირა და კარგა ხნით წაგვართვა შენი თავი. ამას სასაუვედუროდ როდი გეუბნები! არაერთი შენი პიესა დაიდგა რესპუბლიკაში, შენ ბევრი და სიყვარულით იმუშავე დრამატურგიაში, ბოლოს ხანს წლები შესწირე პუბლიცისტიკასაც, შენმა მძაფრმა, სადღეისო წერილებმა ყურადღება მიიპყრო... და, მაინც, მე პირადად, როგორც პოეტს, გულს მეცხება გადმოუქვეყნებელი ლექსები, რომლებიც აგერ, მთელ ოც წელიწადს სიყვარულით გიროვნია.

წინ მიდევს სარედაქციოდ ძველი და ახალი ლექსების შენი წიგნი, რომელსაც „მერანი“ გიცემს დაბადების სამოცი წლისთავზე. ორიოდ თაბახია სულ და მაინც მკაცრად შერჩევას მოითხოვ ლექსებისას. მომწონს მე შენი სიფრთხილე, გიფასებ პასუხისმგებლობის გრძნობას, ცხოვრების მეტსა და მეტ გაგებას, რაც ამ ახალ ლექსებშია აღბეჭდილი.

მკვირცხლი და ენერგიული, გამჭრიახი და ცხოვრებას ჩაუნეტარებული, დროების ყოველდღიურობით დაინტერესებული და ათას წვრილმან დეტალში ინფორმირებული, შენ, თვითონაც საინტერესო კაცი ხარ, ჩემო ამირან.

შესაშურია და სამაგალითო შენი კეთილმოსურნეობა მეგობართადმი, შენი უშურველობა პოეზიაში.

გილოცავ დაბადების სამოცი წლისთავს და ათას სიხარულს გისურვებ პოეტს, დრამატურგს, პუბლიცისტს, კარისმეზობელსა და გულისხმიერ მეგობარს, მუშა ფუტკარს ჩვენი მწერლობისას!

მურმან ლებანიძე

გულითადი მეგობარი

საშუალო სკოლის მოსწავლე ვიყავი, როცა ამირან აბშილავას ლექსი-სიმღერა „ჩემო ჩიტუნია“ ელვის სისწრაფით გავრცელდა მთელ თბილისში.

ჩვენი კლასი, მთელი ჩვენი სკოლა, მახსოვს, ყოველ შესვენებაზე ამ სიმღერას გაიმღეროდა.

განა მარტო „ჩემო ჩიტუნია“?! არაერთი ლამაზი სიმღერა, რომელსაც მაშინ საქართველოში მღეროდნენ, ამირანის ლექსებზე იყო შექმნილი.

ამირანს ქართველი საზოგადოება იცნობდა და იცნობს, აგრეთვე, როგორც დრამატურგს.

ბოლო წლებში მკითხველის ყურადღება მიიპყრო მისმა გამბედულმა, ფართო საზოგადოებრივი ყურადღების მქონე, ჭეშმარიტად მაღალკვალიფიციურმა პუბლიცისტურმა წერილებმა.

განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია გაზეთ „ახალგაზრდა კომუნისტის“ ფურცლებზე გამოქვეყნებულმა მწერლის თავისებურმა, გულახდილმა დიალოგებმა ახალგაზრდობასთან, — ჩვენი დღევანდელობის მწვავე საკითხებზე.

უპირველესი ღირსება ამირანისა (რაც ნებისმიერ მწერალსა და მოქალაქეს მოეთხოვება) გახლავთ ყველგან, ყოველთვის და ყველაფერში საკუთარი ადგილის ცოდნა და სხვისი (ვინც არ უნდა იყოს იგი) ხილვისა და აღიარების უნარი.

მას ეს თავისი ღირსება არაერთხელ გამოუმჟღავნებია მარტო პირად საუბარში კი არა, საჯაროდ, ფართო აუდიტორიის წინაშე.

ამირანი არავისგან არ მოითხოვს იმას, რისთვისაც თავი თვითონ არ ეღირსება.

ამიტომაა ადვილი მასთან მეგობრობა;

ამიტომ არაა დაძაბული მასთან ყოფნის წუთები.

იშვიათია ამირანივით მეგობრული ნიჭით დაჯილდოებული კაცი.

თითო-ოროლას თუ ძალუძს მისებრი ერთგულება და ჭირში და ლხინში თანადგომა.

ვაუკაცურია მისი ცხოვრება. შორსაა მისგან ღალატი და ორპირობა.

ერთი სიტყვით: ამირანი კაცია! ძმაო ამირან!

გილოცავ დაბადების დღეს!

იყავ დღეგრძელი!

იყავ ჯანმრთელი!

იყავ ისეთი, როგორიცა ხარ!

მუხრან მაჭავარიანი

GEORGICA
გეორგიკა
JENA - TBILISSI
1979

გამოვიდა სამეცნიერო ალმანახ „გეორგიკას“ 1979 წლის მორიგი ნომერი.

ალმანახი გამოდის ყოველწლიურად ქ. იენში, იბეჭდება როგორც ქართველი მეცნიერების ასევე გერმანელი ქართველოლოგების წერილები და გამოკვლევები.

„გეორგიკას“ ბოლო ნომერში მკითხველები გაეცნობიან გურამ თევზაძის, არჩილ ბეგიაშვილის, ნოდარ კირვალიძის, ედუარდ კოდუას, გურამ ასათიანის, ბიძინა ლუთიძის, ვახტანგ კალანდარიშვილის, გელა ბანძელაძის, ვენერი ქვაჩახიას, ნუგზარ ივანიძის, გეორგ ბიდერმანის, ერხარდ ლანგეს, ალექსანდრ დიტრიხის, გეორგ მენდეს, პაულ მიტცენგეიმის, ანიტა ლიპერტის და ფრანკლინ ბორმანის წერილებს.

ალმანახში დაბეჭდილია აგრეთვე ახალი წიგნების ანოტაციები, ინფორმაციები ქართულ კულტურასა და ხელოვნებაზე და მოკლე ცნობები ავტორებზე.

გიორგი კეშელავა

სადღაც შაშვი აჭახჭახდა,
სადღაც შაშვი გალობს ისე...
ახლოვდება ის წუთები —
ცისკარი რომ აკისკისდეს..

აივანზე ვზიავარ უბმოდ,
წუხანდელი ძილგამტყდარი...
მეფერება, მახალისებს,
ჩემი სულის მეგობარი...

იგალობე... იგალობე...
იგალობე, გულის ვარდო.
იქნებ მოხდეს სასწაული,
ძველებურად ვინავარდო.

შეხვედრა მწერალთან

...გორის ბამბეულის ქსოვილების კომბინატის ჯავის პიონერთა ბანაკის პიონერებმა შეხვედრა მოუწყვეს მწერალ ვანო ურჯუმელაშვილს.

შეხვედრა გახსნა ბანაკის უფროსმა ე. მახვილაძემ.

ვანო ურჯუმელაშვილის შემოქმედებაზე ისაუბრა პიონერული [illegible] რაზმის ხელმძღვანელმა [illegible]. ვალიშვილმა. მწერალს მიესალმნენ პიონერები: ნ. ოქროპირიძე, მ. გაბელოვა, ი. [illegible]ბოლაშვილი, ც. მაჩაბელი, თ. [illegible]ახვილაძე, ი. კარელიძე.

შეხვედრაზე სიტყვები წარმოთქვეს პოეტმა თეიმურაზ ჯანგუ[illegible]ლაშვილმა, საქართველოს მწერალთა კავშირის გორის განყოფილების გამგემ ჯემალ ინჯიამ, კოტე [illegible]ელაშვილმა, მირანგულ ავსაჯანი[illegible]ვილმა, ვაჟა დადიანიძემ, გორის [illegible]ახალხო დეპუტატთა საბჭოს კულ[illegible]ურის განყოფილების გამგემ [illegible]ლეგ თურმანიძემ.

მწერალმა უპასუხა პიონერებს [illegible]ეკითხვებზე და მადლობა გადა[illegible]ხადა გულთბილი შეხვედრისა[illegible]ვის.

მირიან მირნელი

ფიქრები საბავშვო ბაღში

ო, რამდენი ბავშვია! — ერგასია... ასია...
ყველა კეთილშობილია, ყველა ანგელოსია!

თუმცა დილა დგას ნათელი, სადღაც ისევ ბინდია:
გზები... გზები აქედან ყველა მხარეს მიდიან.

ზოგი მიდის საზღაპრეთს ცქაფად, არა უნდილად,
ზოგი კიდევ წყაროეთს — ხვალვე აწკარუნდება.

ქვაზე დადოს სიკეთე — ზოგს ეყოფა სიმდიდრედ,
ზოგიც უდაბნოეთში ნაკადულად იდინებს,

ან დადგება მამულის აბჯრად ანუ ჯიბირად,
ანდა აღმოცენდება მოშრიალე ჯეჯილად,

მაგრამ რადგან ჯერ კიდევ სადღაც ისევ ბინდია:
ბევრი გზის და ბილიკის ბედი ბეწვზე ჰკიდია.

ერთხელ წაიბორძიკებს წუთისოფლის ზიგზაგი:
გინდ ესროლე ქამანდი — იმ გზით წავა ზოგ-ზოგი.

ჯერ კი აქ რომ ბავშვებია — ერგასია... ასია —
ყველა კეთილშობილია, ყველა ანგელოსია! —

ფიქრიანად ვუმზიროთ მათ მომავალს — სასწაულს,
ბავშვებს ღმერთის ენაზე „არა კაც ჰკლა“ ვასწავლოთ.

და მშვიდობა ვასწავლოთ, არ ზუზუნი ისრების,
სიყვარული ვასწავლოთ შოთა რუსთველისებრი.

ცრემლის ფასი ვასწავლოთ ჩვენი ვაზის ლერწების,
კიდევ: მთების ტრფიალი — ვაუას ნაანდერძევი.

დავანება კერასთან მგზავრის გადაქანცულის:
ქვეყნის სინდის-ნამუსი ჩვენი არს საგანძური.

ბოლოს ისიც ვასწავლოთ დღეებს ჩვენი იმედის:
თვითონ როგორ ასწავლონ სხვებს ეს გაკვეთილები...

გაზაფხული მთებში

ცა ძირს დაეშვა ელვისფრთიანი,
გადმოიქროლა ვრცელი ტაშირი:
თითქოს მეწამულ ჩოხის ფრიალით
ჭიუხს გადმოდის რაზიკაშვილი;
გადმოდის როგორც ზვავი და შვავი,
ადიდებული როგორც მდინარე,
მხარზე ზვინივით შეუდგამს ფშავი
და ტყეს და ბალახს მოაშრიალებს.

ო, ვიცი, ღმერთო, მსახოვარი
ინათებს დილა ფრთებით მტრედების
და მეც შენსავით ვივლი მხცოვანი,
მაგრამ სხვებივით არ დავბერდები,
ვუსმენ რამეთუ — მწვანე ბუჩქებთან
უურდაცქვეტილი შუბის წვეროვით —
მე იმ ბალახის გაფაჩუნებას,
რომელიც ჯერ არ ამოწვერილა.

ვით გახსენება ძველი რომანის,
ჭიატებს ჩემი ბედის ვარსკვლავი,
მე კი მწყურია ჰაეროვანი
სიმღერა — კოლხის გაშლილ ზღვასავით:
რომ მაბრუებდეს ცერებზე მდგომი
ტაძრების თეთრი ათინათები,
გადავიხადო ათასი ომი —
ისე დავღამდე, როგორც გავთენდი;
რომ სიყვარულმა მარეტიანოს
და თუნდაც ქანცი გამიწყდეს მერე:
ავყვე — მწირივით — სახეტიალოდ
მამულის მთებს და მამულის სერებს;
გადავეყარო დედისერთას და
კვდებოდეს იქვე ვეფხვი ძლეული...
მთელი ქვეყანა მინდა, ღმერთმანი,
უფრო კი — მოყმის ლექსი გრძნეული!

ვაი ჩემს თავს — ამისთანა დილის გადამკიდესა:
დაჯდა ჩიტი ფანჯარასთან — იკვნესა და იკვნესა.

იქნებ ბუდე მოუშალეს ძერებმა და ქორებმა:
დაუბინდეს — ისედაც ერთი ბეწო გონება;

ანდა მისი საყვარელი გაიტაცა ბორიამ
და აწ სულის უსუსურის ვეღარ მალავს ფორიაქს!

დღეს რომ ფეხზე წამოვდექ ღამის ფიქრით დალღილი —
სულ სხვა ცეცხლი მეკიდა, სულ სხვა მწვავდა სახმილი:

ასჯერ ანუ ათასჯერ ვცადე განმარტოება:
ვაი, შარშან დაწყებულს ვერ ვამთავრებ პოემას!

გზა გზას ვერ შევაგებე, მთა მთასა და ბარი ბარს:
დღეს არაფრის მაქნისი ვარ — ჩიტის გამო მკვდარი ვარ!

პროკლეს თხზულების ახალი თარგმანი

თბილისის უნივერსიტეტის არეოპაგიტულ ცენტრში ინტენსიურად მუშაობს იოანე პეტრიწის მსოფლმხედველობის შემსწავლელი მუდმივმოქმედი სემინარი. ახლახანს სხდომები მიეძღვნა პროკლე დიადოხოსის „თეოლოგიური საფუძვლების“ ახალი ქართული თარგმანის რედაქციას. თარგმანი შესრულებულია ძველი ბერძნული ენიდან ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატის დ. ზუმბაძის მიერ.

როგორც ცნობილია, ეს არის თხზულება, რომელიც საქართველოში პირველად მე-11 საუკუნეში ითარგმნა და განმარტა იოანე პეტრიწის მიერ „კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი“ სახელწოდებით. „კავშირნის“ პეტრიწისეული განმარტებების სტილი მოწმობს, რომ იგი სახელმძღვანელო უნდა ყოფილიყო იოანე პეტრიწის მიერვე დაარსებული ფილოსოფიური აკადემიის — გელათის აკადემიის მსმენელთათვის.

პროკლეს თხზულება საინტერესოა ფილოსოფიის ისტორიკოსთათვის მისი შემეცნებითი ღირებულების თვალსაზრისით. იგი თავისი თხზულებით წარმოგვიდგა როგორც ახალი თეოლოგიური აზროვნების ფუძემდებელი, „თეოლოგიურ საფუძვლებში“ თავი მოუყარა მთელი ანტიკური აზროვნების მონაპოვარს, შეაჯამა და მოგვცა ამ აზროვნების შედეგები.

არეოპაგიტული ცენტრის დაინტერესება პროკლეთი, განპირობებულია პროკლეს ფილოსოფიის აღიარებით არეოპაგიტული მოძღვრების საფუძვლად.

პროკლეს თხზულების ახალ ქართულ თარგმანს ახლავს სპეციალური ბერძნულ-ქართული და ქართულ-ბერძნული ლექსიკონები.

ნათელა ფოფხაძე

ბრძოლა ბოროტებასთან

...ბილისი

...ცოცხალ ...ბილისი
...ბილისი
...ბილისი

ბაღრი ჭოხონელიძე

ორი მოთხრობა

გია და დიმა

— შენ, ბიჭო, მაშკა ხომ არ გიყვარს? — გია თავს წამოდგომოდა დიმას და რვეულის უჯრებიან ფურცელზე მოუქნელი ხელით გამოყვანილ გოგონას პორტრეტს დასჩერებოდა, — მითხარი, მითხარი.

— მიყვარს არა... — დიმა წამოწითლდა და უცებ მოკმუტნა ფურცელი.

ბიჭი ერთხანს დარცხვენილი, თავჩაღუნული იდგა. მერე თვალი გააპარა და აბურდული საწოლი მოიძია, რადგან სხვა, რამეზე ლაპარაკის გადატანა შეძლო, გახარებულმა სხაპასხუპით მიაყარა, — ამ ჩერჩეტა სოსომ ვერა და ვერ ისწავლა ლოგინის გასწორება. მე ჯერ დეიდაჩემი მცემდა, მერე ინტერნატში მსჯიდნენ, საწოლი ასე რომ დამეტოვებინა.

— შენ რასაც გეკითხები, იმაზე მიპასუხე, — არ ეშვებოდა გია, — მაშკა ხომ არ გიყვარს? — გიასაც ისე სიამოვნებდა სიყვარულზე ლაპარაკი, როგორც დიმას და დიმასაც ისევე რცხვენოდა საყვარელ გოგონაზე საუბარი, როგორც გიამ დაირცხვინა რამდენიმე დღის უკან თამუნას შეხსენებაზე.

გიამ მაგიდაზე მიგდებული მოკმუჭვნილი ფურცელი გაშალა.

— შენ მხატვარი ხარ, ძმაო.

— მხატვარი არა...

— აშკარად მაშკაა, — უკვირდებოდა ნახატს გია.

— მაშკა არა...

უნივერსიტეტის დერეფნებში ეფეთებოდა გია თამუნას. არც ესალმებოდა გოგო-ბიჭი ერთმანეთს. ისე თუ შეხედავდნენ. თამუნას მეგობრები ეღიმებოდნენ. გიასაც, თუ ვინმე ახლდა, მხარს გაკრავდა.

— მაინც ვერ ისწავლა სოსომ ლოგინის გასწორება, — დიმამ გამოაფხინწლა გია.

— ზარმაცია, — გიამ ფანჯარა ბოლომდე მოხსნა. იმძლავრა ტრაქტორების ხმამ, — თუმცა მშენებლობაზე ყველაზე მეტს აკეთებს, — მერე საწოლებს თვითონაც მოავლო თვალი, — ისე, აქ მორიგე იმიტომ ვარ, მოვაწესრიგო უნდა ყველაფერი... ასე არ არის, დიმიტრი პეტროვიჩ?... აბა, მოიეხმარეთ.

დიმას მოხმარება იმაში მდგომარეობდა, რომ ამ საქმეში ბევრად უფრო გაწაფული და აკურატული ხელით, მოკლე ხანში, ყველა საწოლის ერთნაირად გასწორება-შემოკეცვით იქაურობა კაზარმას დაამგვანა.

მერე ერთი ეშმაკურად ახედა გიას და ვითომ სხვათა შორის ჰკითხა,

— შენ არავინ გიყვარს?

გიაც წამოწითლდა.

— მეე?.. კი, მიყვარს, — უცებ დაეთანხმა.

— როგორია?

გიამ გარეთ გაიხედა. იმდენ ხანს იყურა, დიმამ იფიქრა, ვერ გაიგო და ისიც ფანჯარას მიუახლოვდა.

— ხვალ ვინ იქნება მორიგე?

გიამ მხრები აიჩეჩა.

— ხვალ მშენებლობაზე წამოგყვები.

გიამ თავი დაუქნია და თქვა, — რა მკითხე.

— ხვალ ვინ იქნება მორიგე-მეთქი?

— არა, შენ მკითხე, როგორიაო.

დიმამ ღიმილით მოწკურა თვალები და გაიმეორა, — ჰო, როგორია?

გია ერთ წერტილს არ აშორებდა მზერას. სიგარეტიც გააბოლა და დაიწყო. თითქოს სხვა ლაპარაკობდა, თითქოს სხვა აღწერდა თამუნას, ისე სიამოვნებდა გიას. აღწერდა მისთვის უცხო სიტყვებით და შედარებებით.

ოცნებაში წასული დიმა [illegible]ღიმილით აქნევდა თავს.

საღამო. ბინდი საგრძნობლად მოეძალა მიდამოს.

დაღლილი ბიჭები ისვენებენ, ზოგი დასაძინებლად გამზადებული. ოთახში კაკო შემოდის და, არიქა აგურია ჩამოსაზიდიო.

ბიჭები ბუზღუნებენ.

გია უკვე სატვირთოზეა. ვიღაც შენობიდან ეძახის, მიაყურადა. დიმა უხმობს.

გია მანქანიდან ხტება და დერეფანში შედის.

— რა იყო?

— ერთი წუთით, — დიმა კედელზე გოგონას სურათს ამაგრებს, — ასეთია?

— ვინ?

— თამუნა.

ნახატი ჯერ ისევ სველია. ცხვირპაჭუა, ქერა გოგონა ჭროღა თვალებს აბრიალებს.

გიას ეღიმება.

— როდის მოასწარი?

— იცის ბიჭმა საქმე, — კმაყოფილია დიმა, — შენ ის მითხარი გაავს?

— კი, დიდი მადლობა, დიმიტრი პეტროვიჩ.

გია თვრამეტი წლისაა. მეორე კურსზე გადავიდა. დიმა თხუთმეტის, ძნელადაღსაზრდელია და თბილისელ სტუდენტებს მიამაგრეს.

საერთო საცხოვრებლის დერეფნის კედლიდან ქერა გოგონა ჭროღა თვალებით იღიმება.

გოგონა მაშკას წააგავს.

ლეკვები

ავტობუსის გაჩერებაზე ორად ორი ქალი იდგა, მაგრამ პირველმეორეობა არც მოცდისას და არც მერე, მანქანაში ასვლისას, დაურღვევიათ.

გურამი ფანჯარასთან მიმჯდარიყო. ბიჭმა შეამჩნია, რომ მუხლებზე შემოდებული ჩანთის ერთი კუთხე მუქდებოდა. მერე სისველეც იგრძნო. უჰ, თქვე უსირცხვილობო, ჩაილაპარაკა და ჩანთას შეუხსნა პირი. იქედან იმ წამსვე ორმა გაურკვეველმა არსებამ ამოყო თავი.

— რა ლამაზებია! — წამოიძახა გურამს უკან მჯდომმა გოგონამ, რომელიც მთელი გზა პირს არ აჩერებდა, ერთთავად მზესუმზირას აკნატუნებდა.

— ეს რა არის, რაინდო? — დაინტერესდა ათასნაირი სამკერდე ნიშნებით აჯინჭლული თეთრწვერა მოხუცი (ნიშნები წვერის გარშემო სიმეტრიულად განლაგებინა).

— მელიის ლეკვებია, დესნაგორსკის ბაზარზე ვიყიდე. — დაკმაყოფილა ამ პასუხით გურამმა მგზავრები.

— საუკუნეა აქ ვცხოვრობ და ჩვენში მელია და მგელი არ მინახავს, — დაეჭვებულმა ჩაიცინა ახლადდამოსულმა ქალმა და მეზობელს იდაყვი გაკრა.

ავტობუსმა სვლას უკლო და შეჩერდა.

— აქ რომ გაჩერება არ არის! — ცხვირი ასწია მზესუმზირიანმა გოგომ.

გურამმა ჩასვლისას მძღოლს მხარზე ხელი შეეახო, გმადლობთო.

— მართლაც და რატომ უჩერებ?! — ჩაიბუზღუნა თეთრწვერამ, — ხომ არ არის აქ გაჩერება?! — მერე მძღოლს მუქარით თითი დაუქნია.

გურამი ბილიკს გაუყვა. ბილიკი მალე მეორე ტრასას ერწყმოდა და იქედან პატარა, თეთრი ნაკადულივით გადადიოდა მტვრით გაფერებულ მდელოზე. მდელოს ბოლოს ფიქვნარი იყო.

მელიის ლეკვები კორომში შესვლისთანავე აწრიალდნენ. ორნი იყვნენ — შავი და რუხი. ბევრი იწვალეს და მაინც ამოყვეს ჯერ დრუნჩები, შემდეგ კი კოხტა თავები. აქეთ-იქეთ აცეცებდნენ თვალებს, თავსაც ატრიალებდნენ.

დიდი დრო არ დასჭირვებია გურამს ფიქვნარის გადასაჭრელად. შიშის ბრალი იყო თუ რა, მაინც წაუღიღინა. არა და, მელიებმა რომ პაწაწა, პრიალა დრუნჩები გამოაჩინეს, თითქოს ნესტმაც იმატა და სიბნელემაც. ბიჭმა ხმას აუწია.

გამეჩხერდა ხეები, შუქმაც იმძლავრა და პური ანანავდა გურამის თვალწინ. ყანის პირზე ბიჭების საერთო საცხოვრებელი ჩანდა — გრძელი, ერთსართულიანი შენობა საქართველოს დროშითა და უნივერსიტეტის ემბლემით.

ვინ იცის, მერამდენჯერ სჭრიდნენ ბიჭები ბალავარს. არა და მათი ბრალი არ იყო. ინჟინერმა ერთი ნახაზი მისცა, ათასთავმა შეცვალა და ძველი გათხრილის ამოვსება და ახლის გაჭრა დასჭირდათ. მერე ინჟინერმა დაიფინა, გინდა თუ არა, მე ვიყავი მართალიო...

— შენ მანდ რას მაიმუნობ? — გურამს თავში წკიპურტი ჩაჰკრა ტატომ.

— სახლს ვაშენებ.

— რაა?! — ვერ გაეკვა ტატო.

— მელიებს ვუშენებ სახლს, ჩემ მელიებს, — აუხსნა გურამმა და ხელით გასწია, — ნუ მირჩდილავ.

მშვენივრად ამოეყვანა გურამს პატარა ოთახის ორი კედელი. ტატო განზე კი გადგა, მაგრამ ერთხანს თვალი ვერ მოაშორა. მერე აგური მიაწოდა გაუბედავად.

ბიჭებიც ინტერესდებოდნენ და როდესაც გაიგებდნენ, ვისიც იქნებოდა ეს პატარა სადგომი, ჯერ ღიმილით, ცოტა ხანში კი მონდომებით ერთვებოდნენ საქმეში.

— რად უნდა, კაცო, მელიებს სახლი, — გოგიმ ცეფა მოიქექა, — რად უნდათ სახლი, ბა?... გაუშვი ერთი...

შუადღეზე, შესვენებისას კარგა კოხტად გალესილ-გალამაზებული უჭერო ოთახი მზეზე შრებოდა. საღამოთი შიგ მელიის ლეკვები ჩასხეს და ზემოდან ხრეშის საცრილი გადაფარეს. ნავახშმი ბიჭები რიგრიგობით მიდიოდნენ [illegible] ბუჩქთან განთიბულ სადგომთან. ზოგს რა მიაქნევდა და ზოგს რა.

გურამი კმაყოფილებას გრძნობდა, თავისი თავის უფერება, ასე რა სიამოვნებდა. არაფერი უჩერებია აქ — გაუკეთებია და არც თბილისიდან მოსვლია სახახარულო ამბავი. როდესაც ლეკვებზე ჩამოვარდებოდა საუბარი, ან მელიების სადგომს ახლო ჩაუვლიდა, მაშინ კი ხვდებოდა, რომ მათთან იყო ეს სიამაყე დაკავშირებული. სხვათა შორის, ბიჭებს ასე უთხრა, აქვე, ტყეში დავიბირეო. ბაზარი არცკი უხსენებია.

გადიოდა დღეები. ლეკვები ნელა, მაგრამ მაინც იზრდებოდნენ, სუქდებოდნენ. გოგიმ ისიც კი თქვა, ერთხელ ღამე გამოვედი და აქვე დიდი, წითელი მელა დასუნსულებდა, ალბათ დედა იქნებოდაო, ალბათ კი არა, დედა იყო და ცოდოა, კაცოო. მერე, რამდენიმე დღეში კაკომაც იგივე გაიმეორა, დიდი წითური მელა ვნახე ღამეო. გოგის კი გაუფართოვდა თვალები, მაგრამ აღარაფერი უთქვამს, გურამმა ორივე შემთხვევაში ერთი გაიფიქრა, დედა არა იხვიო.

გადიოდა დრო. ბიჭებს უკვე შენობის კედლები აჭაკვდათ.

ერთხელ მელიების სადგომში პატარა ხვრელი შენიშნეს. გურამმა ხელი შეჰყო და გაეღიმა, მელიებს გვირაბის თხრა დაეწყოთ. ამათ ვუჩვენებ სეირსო და გვირაბი ჯერ ხომ მიწით ამოავსო, მერე სადგომი ირგვლივ მოტკეპნა და ბეტონი მოასხა. შიგნით კი ხის იატაკი დაადგა.

იმ ღამით მაგარმა წვიმამ დასცხო. გურამმა სოსო დაიხმარა და სადგომს ბრეზენტი გადაფარეს. ის იყო სახლში უნდა შებრუნებულიყვნენ, რომ ვიღაც დაილანდა უზარმაზარი კეტით ხელში.

უჰ, თქვენი დედა კი ვატირეო, იყვირა და პატარა სახლს კეტი შემოცხო, — ასე არ შეიძლება, კაცო! ასე არ შეიძლება! — გამეტებით ურტყამდა კეტს.

სადგომი ჯერ წაწვა. ბანქოსაგან აშენებული სახლივით აქანავდა და მისი სიმძიმისათვის შეუფერებელი გრიალით ჩაიშალა.

კეტიანი ლანდი გაქრა.

ლეკვების შეწივლება გაისმა. მერე ერთხანს წყვეტილად წკმუტუნებდნენ და მალე უიმედოდ გაყუჩდნენ.

ჯერ კიდევ კეტის ცემის ხმამ გამოაღვიძა ბიჭები. ნელ-ნელა გაანთდა გრძელი შენობის ყველა ფანჯარა. უკლებლივ გამოლაგდნენ გარეთ ტრუსებისა და მაისურების ამარა. ბიჭების უმრავლესობას მკერდზე ხელები გადაეჯვარედინებინა და შეციებულები ფეხებს აბაკუნებდნენ.

— მოსაკლავი არ არის ეს შობელძალი, — სისველეს აეტანა გურამი და ერთიანად კანკალებდა.

ჯერ სოსოს შეხედა...

მერე დაბნეულმა მიმოიხედა.

ერთნაირად ტუჩებმოკუმული ბიჭები არ აშორებდნენ თვალს.

— ჩემგან რა გინდათ? — უცებ მთელი ხმით იყვირა გურამმა, — მე რა შუაში ვარ?!

მეცნიერება

დაუნერელი ფილოსოფია

მერი ჭელიძე

თანამედროვე დასავლეთის ფილოსოფიურ ლიტერატურაში მეტად გახმაურდა „დაუწერელ“ ფილოსოფიაზე მსჯელობა და იგი მჭიდროდ დაუკავშირდა პლატონის მოძღვრების ახლებურ შეფასებას. „დაუწერელ“ ფილოსოფიას ახალი მნიშვნელობა მიეცა, ვიწრო საზღვრებით შემოიფარგლა.

ტრადიციულად, ფართო მნიშვნელობით „დაუწერელ“ ფილოსოფიაში იგულისხმებოდა წინა ფილოსოფიური დაუწერელი სიბრძნე, ის, რაც ისტორიულად შეიქმნა, ჯერ კიდევ სპეციალური ფილოსოფიური თხზულებების, ტრაქტატების გარეშე და რაც თავდაპირველად, მითოლოგიურ სამოსში გახვეული, ზეპირსიტყვიერად ვრცელდებოდა, ასეთი იყო მაგალითად, ძველი აღმოსავლური მითოსი, ინდოეთის ვედები, ბერძნული მითოლოგიის ბრწყინვალე შედევრებში ჩასახული ფილოსოფიური ელემენტები.

არავისთვის სადავო აღარ არის ის აზრი, რომ ფილოსოფიური აზროვნება მომზადდა თავის წინაფილოსოფიურ ფორმაში და ასეთი იყო უძველეს მითოლოგიურ მსოფლმხედველობაზე აღმოცენებული დაუწერელი ზეპირსიტყვიერი სიბრძნე.

დაუწერელი ფილოსოფია უფრო ვიწრო მნიშვნელობით „ესოტერიულის“ გაგებას ემთხვევა და გულისხმობს ვიწრო, განსაკუთრებულად მომზადებული წრისათვის ზეპირად გადაცემულ ფილოსოფიურ მოძღვრებას. საბერძნეთში ასეთი მნიშვნელობით დაუწერელი, ესოტერული ფილოსოფიის პირველი წარმომადგენლები იყვნენ პითაგორას ერთობა, რომელთა სკოლა („კავშირი“) მკაცრად განსაზღვრული აკრძალვების სტატუსით მოქმედებდა, ყველაზე მკაცრი აკრძალვა კი სკოლაში შემუშავებული მოძღვრების გავრცელებას ეხებოდა. მოძღვრების საკრალურობის, მისი საიდუმლოს გაცხადება უთუოდ სიკვდილით ისჯებოდა; ამისათვის დასჯილა პითაგორელთა კავშირის წევრი ჰიპას მეტაპონტელი, რომელსაც მოძღვრება გაუცხადებია იმ რწმენით, რომ მეცნიერება მხოლოდ რჩეულთა ხვედრი არ არის, იგი ხალხს ეკუთვნისო.

ისტორიული წყაროების მიხედვით ერთნი აცხადებენ, რომ პითაგორას არაფერი არ დაუწერიაო (პლუტარქე), სხვანი კი მიუთითებენ პითაგორას სამ თხზულებაზე (ფილოდემი, დიოგენე). პითაგორეანმის სახელით ცნობილი მემკვიდრეობისათვის ფილოლაოს მოუფია თავი და გაუვრცელებია კოდეკ, რომლის გამო, ზოგი ცნობით, ისიც სიკვდილით დასჯილა.

პითაგორელებიდან დაწყებული ფილოსოფიის ისტორიამ იცის მოაზროვნენი, რომელნიც მხოლოდ ზეპირად ანვითარებდნენ და ავრცელებდნენ თავის მოძღვრებას, გარკვეული მოსაზრებით არ ზრუნავდნენ, იგი წერილობით გადაეცათ მემკვიდრეობისათვის და ეს იმ დროს, როცა უკვე შექმნილი იყო ბერძნული ფილოსოფიის ბრწყინვალე შედევრები (ჰერაკლიტეს, პარმენიდეს და სხვათა თხზულებანი). დიოგენე ლაერტელის ცნობით „ზოგიერთმა ფილოსოფოსმა დაგვიტოვა თხზულებანი, ხოლო ზოგიერთი საერთოდ არაფერს არ წერდა“, არ წერდნენ სოკრატე, სტილპონი, მენედემე, პირონი, თეოდოროსი, კარნეადე, ბრისონი და სხვ.

ამგვარად, დაუწერელ ფილოსოფიას იმის შემდეგ, რაც დაწერილი ფილოსოფიური მემკვიდრეობა შეიქმნა, თავისი დამოუკიდებელი ისტორია გაუჩნდა, რადგან იყვნენ ფილოსოფოსები, რომელნიც პრინციპული მოსაზრებით უარს ამბობდნენ წერაზე და ახალ მოძღვრებას ანვითარებდნენ თავის უახლოეს მოწაფეებთან თუ მიმდევრებთან მეცნიერულ კამათში.

„დაუწერელის“ ისტორიაში ეპოქალური იყო სოკრატეს როლი. სოკრატესათვის ცოცხალი დიალოგი იყო ცოდნის ჩამოყალიბების, ჭეშმარიტების წვდომის პროცესი, ხოლო რადგან მან ჭეშმარიტების სრული დაუფლება ღვთაებრივი ძალის წილხვედრად მიითვალა და ადამიანი კი მხოლოდ ჭეშმარიტების მისწრაფების გზაზე მდგომად ჩათვალა, ამიტომ გააბსოლუტა ჭეშმარიტების მაძიებელი აზრი, მარად ცოცხალი, განვითარებული, აზრის წერილი გაფორმება სოკრატემ მის გაქვავებად, პროცესისაგან მოწყვეტად მიიჩნია და ამიტომ „დაწერილი“ აზრის ღირებულება დაამცირა. აზრისათვის, როგორც შემოქმედებითი, აქტიური ფენომენისათვის, უცხოა „დაწერილი“, მას ჭეშმარიტებისაკენ ალმაფრენა შეჰფერის და „არა ერთ ადგილზე გაქვავება, ერთსახოვნად არსებობაო. ამას გარდა სოკრატე სცნობდა დემონების („დაიმონების“) ძალას, იმ შინაგანი გამოუცნობი ნიჭის ძლიერებას, რომელიც აიძულებდა მას მუდმივ ეპიკერა ჭეშმარიტების დადგენის მიზნით, არა მხოლოდ თავის მსმენელებთან, არამედ საკუთარ თავთანაც, თავის ორეულთან. აქედან უნდა დაწყებულიყო ესოტერულის დაკავშირება „დაუწერელთან“, იმასთან, რომლის გაგებისათვის არ არის საკმარისი მხოლოდ ლოგიკური აზრის თანმიმდევრობა, არამედ რომელშიც არის რაღაც ალოგიკური, დემონური, ირაციონალური.

ამგვარად, მოხდა ის, რომ დაწერილ ფილოსოფიას მიეწერა გაგებინების ფუნქცია, დაუწერელს ახალ ჭეშმარიტებათა ძიება და აღმოჩენა.

დაუწერელი ფილოსოფიის გამართლების ეს არგუმენტები ცნობილი იყო სოკრატეს ერთგული მოწაფის პლატონისათვის, მაგრამ აქ გაჩნდა პარადოქსალური ვითარება: ერთგულმა მოწაფემ ტების დადგენისაკენ მიმართული ერთიანი დიალოგი, რომლისთვისაც ყოველი ცალკეული დიალოგიური ნაწარმოები ამ მთელის მომენტი იქნებოდა. შლაიერმახერისათვის ცნობილი იყო, აგრეთვე, პლატონის დაუწერელი ფილოსოფიის ფაქტი, რომელიც გერმანელმა ფილოსოფოსმა სრულიად მარტივად ორგანულ კავშირში განიხილა დაწერილთან და შინაარსობრივადაც მასზე დაიყვანა.

როცა XIX ს-ის ბოლოს, უფრო ფართო მასშტაბით დაიწყო პლატონის მოძღვრების კვლევა, როცა ის სერიოზული ფილოლოგიური გამოკვლევის საქმეც გახდა, საგანგებო ყურადღება მიექცა ტექსტის ანალიზს, არისტოტელეს ცნობებს და აკადემიაში პლატონის მოღვაწეობას. ასეთი კვლევისას სულ უფრო ნათლად გამოიკვეთა პლატონის „დაუწერელი“ ფილოსოფიის პრობლემა, თუმცა მაინც დადახეს ის აზრი ბატონობდა, რომ უმთავრესი პლატონის მოძღვრებაში „დაწერილი“ ფილოსოფია იყო და „დაუწერელი“ მასზე დაყვანით უნდა ახსნილიყო.

სრულიად სხვაგვარი ვითარება შეიქმნა ჩვენი საუკუნის 60-იანი წლებიდან, კერძოდ ჰ. ი. კრემერის წიგნის „არეთე პლატონთან და არისტოტელესთან“ (1959) გამოსვლის შემდეგ; საკითხი დადგა „პლატონის თვით პლატონისაგან“ ახლებური გაგების შესახებ. ამ დროიდან დაიწყო დასავლეთის ფილოსოფიურ-ისტორიულ კვლევაში ერთგვარი ბუმის პერიოდი, მოხდა პლატონის შესწავლის ყველა ძველი პრინციპების გადასინჯვა, გაჩნდა პლატონის ესოტერული, „დაუწერელი“ მოძღვრების გაბსოლუტების სერიოზული ცდები. ამ საკითხს ეძღვნა დასავლეთ გერმანიაში (დარმშტატი) 1972 წელს გამოქვეყნებული კრებული „პლატონის დაუწერელი ფილოსოფიის პრობლემა“. აღნიშნული წიგნის სტატიებში განხილულია „დაუწერელი“ ფილოსოფიის საკითხი ძირითადად პლატონის VII წერილის, დიალოგ „ფედროსის“ (274 e — 275 B) და არისტოტელეს ცნობის მიხედვით. წიგნს ლაიტმოტივად გასდევს პლატონის მოძღვრების არსებითად ახლებური კონსტრუირების იდეა, ცნობილი ფილოსოფიურ-ისტორიული ფაქტების ახლებური გადააზრების და ძველი ე. წ. „მითოლოგიზირებული“ პლატონისაგან, ახალი — „დემითოლოგიზირებული“ პლატონის პორტრეტის შექმნის მოთხოვნა.

კრემერმა აირჩია პლატონის დაუწერელი ფილოსოფიის და მისი განსაკუთრებული ღირებულების სრულიად ახლებური კვლევის გზა, რომლის მიხედვით უნდა დავემყაროთ არისტოტელეს ცნობას იმის შესახებ, რომ პლატონს აკადემიაში ესოტერული მუშაობის დროს ზეპირად ჩამოუყალიბებია მოძღვრება სათნოებარილს“, ნააზრევს სხვებისთვის, რომელსაც უნდა ჰქონდეს „მრავალთათვის გასაგები ფორმა“; მაგრამ ეს თითქოს სასიკეთო საქმე ჩვენ სასიკეთოთვე აღარ გვიბრუნდებაო, შენიშნავს პლატონი, რადგან მათი გამგებნი ძალიან მცირენი აღმოჩნდებიან, დანარჩენნი კი ან შეიძულებენ საერთოდ ფილოსოფიას, ანდა მოეჩვენებათ ამით რაღაც უმთავრესი ცხოვრებისეული მოვიპოვეთო.

წერილის ტექსტში პლატონი აქვე გადმოსცემს „დაუწერელი“ მოძღვრების არსებით პრინციპებს, საიდანაც ჩანს, რომ სინამდვილის განმსაზღვრელი ერთიანი (სათნოება) რაციონალური შემეცნებით მიუღწეველია, იგი არის ზეარსული ერთი და მისი გამოთქმა პრინციპების სახით მხოლოდ ესოტერულადაა შესაძლებელი.

ნათქვამიდან ცხადად ჩანს, თუ რაოდენ საჭირო და აუცილებელია ფილოსოფიურ-ისტორიული კვლევის თანამედროვე ეტაპზე პლატონის „დაუწერელი“ მოძღვრების ღირებულებაზე, მთლიან მოძღვრებასთან მის მიმართებაზე ყურადღების გამახვილება, თუ რაოდენ აქტუალურია დასავლეთის ისტორიულ-ფილოსოფიურ კვლევაში ცალმხრივობისაკენ აშკარა გადახრის მხილება და დაძლევა, მხილება იმისა, რომ მოხდა პლატონის მოძღვრების ერთი მომენტის აბსოლუტიზაცია და მას შეეწირა დიდი ფილოსოფიური მემკვიდრეობა, რომ ღირებულად გამოცხადდა, „დაუწერელი“, დაწერილი და ლოგიკურად დასაბუთებული კი ჩაითვალა უკანონოდ, პლატონის მიერ გადალახულად და უარყოფილად.

საგულისხმოა, რომ დასავლეთის მკვლევართა ერთი ნაწილი თავს აღწევს ასეთი ცალმხრივობის ტენდენციას და კვლავ ე. წ. „დიალოგიური“, ანუ ექსოტერული პლატონის დამცველი რჩება, არ იზიარებს პლატონის სრულიად ახალი პორტრეტის შექმნის იდეას (ჰაროლდ ჩერნისი, ენრიკო ბერტი).

ფილოსოფიის ისტორიის მეცნიერების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე წამოჭრილი „დაუწერელის“ გახმაურებული საკითხი და მასთან დაკავშირებული აზრთა ბრძოლა ერთხელ კიდევ ადასტურებს იმას, რომ თვით ისეთი მეცნიერებაშიც კი, როგორიც ფილოსოფიის ისტორიაა, შეუძლებელია საბოლოო ინსტანციის ჭეშმარიტებანი, და, რომ მეცნიერული აზრის განვითარება მოითხოვს დიდი ხნის ძიებით დადგენილი შედეგების ხელახალ გადახინჯვას და დაზუსტებას, მეორე მხრივ, „დაუწერელი“ ფილოსოფიის აბსოლუტიზაციის ცდები აშკარად ავლენს დასავლეთის მკვლევარების ტენდენციოურობასა და ცალმხრივობას, მათ მისწრაფებას ცნობილი რაციონალისტური მოძღვრებანი ირაციონალისტურად წარმოადგინონ.

პლატონის მემკვიდრეობაში „დაუწერელი“ ფილოსოფიის ადგილი და მნიშვნელობა ადვილად გაირკვევა, თუ მომარჯვებული იქნება ისტორიულ მოვლენათა ორგანულ მთლიანობაში განხილვის დიალექტიკური მეთოდი, რომლითაც ნათელი გახდება, რომ პლატონის მოძღვრების თეორიული დებულებები დაწერილი და დაუწერელი სახით ურთიერთის შემსებნი არიან. მხოლოდ ამგვარი მეთოდოლოგიური მიდგომით არის შესაძლებელი ეიგოს პლატონის, ანტიკურობის ამ დიდი მოაზროვნის, ნამდვილი პორტრეტი, თავისი დუალიზმითა და მისი გადალახვის მცდელობით, ექსოტერულისა და ესოტერულის, დიალოგიურისა და „დაუწერელის“ გამთლიანების ცდით, ამ მოძღვრებაში უკიდურესი იდეალიზმისა და ამავე დროს თეორიულ დასკვნებში უაღრესად თანამედროვე, რეალისტური, რაციონალური მომენტების ერთიანობით.

მუინვარწვერი. ფოტო. ა. გურასაშვილისა.

ძველი ფოტოალბომიდან

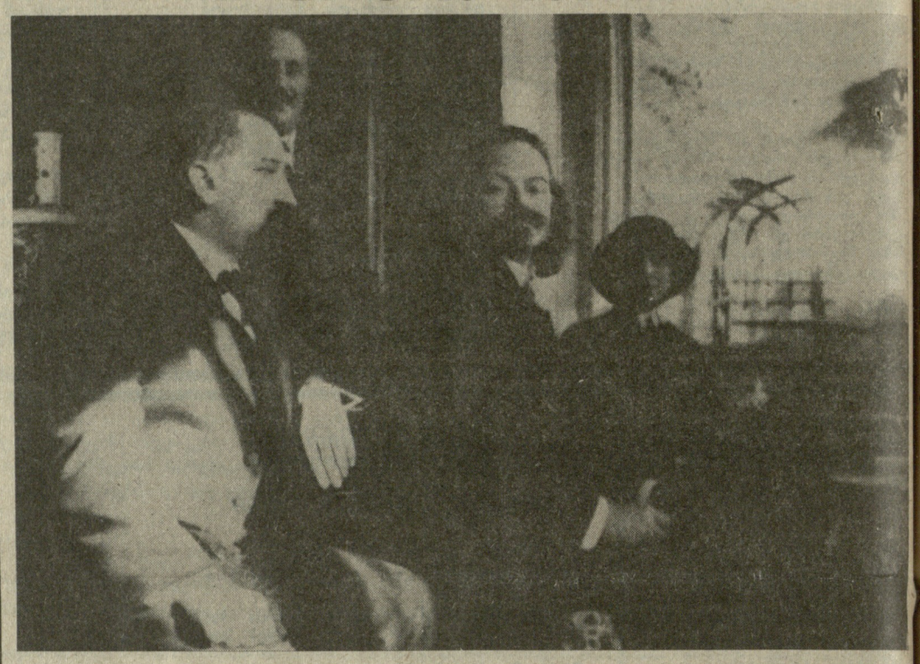

ეს სურათი რედაქციას გადმოსცა ცნობილი ვეკილის მოსე ქიქოძის შვილიშვილმა ელენე ქიქოძე-იშხნელისამ.

აწ განსვენებული მეცნიერის — კონა გიგინეიშვილის თქმით, იგი გადაღებული უნდა იყოს ქუთაისში, ცნობილი ფარმაცევტის ლეონ კოკორაშვილის სახლში 1916 წელს, როცა დაარსდა „ცისფერი ყანწები“.

სურათზე არიან: კონსტანტინე ბალმონტი (ცენტრში); მარცხნივ — სანდრო ყანჩელი, მარჯვნივ პოეტი ქალი ნინო ჩარექიშვილი; დგას ცაცა მდივანი.

კ. გიგინეიშვილმა ლ. ქიქოძეიშხნელს გადასცა აგრეთვე ბალმონტის ორი ექსპრომტი, რომელთაგან ერთი უკვე ცნობილი იყო ნინო ბალმონტისათვის (კ. ბალმონტის ქალიშვილი), ხოლო მეორე ახლახან გააცნეს მას. აი ისინიც:

1. Я думал твердя,
как рубин
Как дуб, как
имя Константин.
Перед грузином
и грузинкой
Я таю нежною
снежинкой...
Но времена теперь не т
Не Константин я,
а Котэ.

2. Как нежный
лепет колыбели
И легкий шорох
птичьих крылий
Люблю содружных
Руставели
Гаприндашвили,
Иашвили.

„განთიადი“ №3

გამოვიდა საქართველოს მწერალთა კავშირისა და ქუთაისის განყოფილების ლიტერატურული ალმანახის „განთიადის“ მესამე ნომერი.

ალმანახი იხსნება გურამ გვეტრდწოელის წერილით, რომელიც ეძღვნება ლეონიდ ილიას ძე ბრეჟნევის მოგონებების წიგნებს „მცირე მიწას“, „აღორძინებას“ და „ყამირს“.

დიდი სამამულო ომის ძლევამოსილად დამთავრების 35 წლისთავთან დაკავშირებით დაბეჭდილია რევაზ მარგიანისა და ისაკ ქორთუას ლექსები, გიორგი მჭედლიძის და შალვა ლორთქიფანიძის წერილები.

„ხუთწლედის მხარდამხარ“ — ამ რუბრიკით მკითხველი გაეცნობა საუბარს ქუთაისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე გივი აბზიანიძესთან, საუბრის სათაურია „სიმაღლე, კვლავ სიმაღლე“.

პოეზიის განყოფილება წარმოდგენილია კოლაჯ ნადირაძისა და რუბენ დეკანოიძის ლექსებით. ოტია იოსელიანი მკითხველს თავაზობს ახალ მოთხრობას „ხარები ანუ ერთი დღის სიბრძნე“. „განთიადის“ ამ ნომერში მთავრდება ნოდარ წულეისკირის რომანის „ღვაწლი და წამება აბოსი და იოანესი“ ბეჭდვა, აქვეა დაბეჭდილი გიორგი ლაბაძის მოთხრობა „მამაცთა სიმაღლე“ და მიხეილ ბულკათის „ეს მე ვარ!“.

ალმანახი ბეჭდავს სახალხო მთქმელების შალვა სიმონიშვილის, ამდულ ლუკავას, ელგუჯა ყურაშვილის, ამბროსი თავდუმაძის და მიხეილ ირემაძის ლექსებს.

„განთიადის“ ამ ნომერში იწყება მწერალ ჯანსუღ ღვინჯილიას ისტორიული ნარკვევის „გიორგი საკაძის პიროვნების“ ბეჭდვა.

„წერილების“ და „ხელოვნების“ განყოფილებაში დაბეჭდილია ამირან ნიკოლეიშვილის, ეუეუნა ქვლივიძის და ქეთევან კიწურაშვილის წერილები.

„საუნჯე“ №3

გამოვიდა საქართველოს მწერალთა კავშირისა და მხატვრული თარგმანისა და ლიტერატურულ ურთიერთობათა მთავარი სარედაქციო კოლეგიის მსოფლიო ლიტერატურის ორთვიური ალმანახის — „საუნჯის“ მესამე ნომერი.

ალმანახი იხსნება ვ. ი. ლენინის დაბადების 110 წლისთავისადმი მიძღვნილი მასალებით. მკითხველი გაეცნობა ემანუილ კაზაკევიჩის მოთხრობის „ლურჯი რვეულის“ ნაწყვეტს (თარგმნა ნანა დარჩიამ), მარიეტა შაგინიანის რომანის „ულიანოვების ოჯახის“ ერთ თავს — „კომუნისტის აღზრდას“ (თარგმნა გიზო ზარნაძემ).

ალმანახში გამოქვეყნებულია ამერიკელი მწერლის შერვუდ ანდერსონის მოთხრობები (თარგმნა იუზა ყაჟეიშვილმა), ესპანელი მწერლის რამისო პინინელიას რომანი „ბრმა ჭიანჭველა“ (ესპანურიდან თარგმნა მარტინა მინტეგი-ბილბაომ), ჯეიმს ჯოისის რომანის—„ულისეს“ მერვე ეპიზოდი (ინგლისურიდან თარგმნა ნიკო ყიასაშვილმა), მიმო მორინას პოემა „ეს შენ ხარ, მიწაო“ (ფრანგულიდან თარგმნა გასტონ ბუაჩიძემ), რომელსაც ახლავს გრიგოლ აბაშიძისა და როზმარი კიფერის წინასიტყვაობა, ო, ჰენრის მოთხრობა „გამასინჯეთ თქვენი მაჯისცემა!“ (ინგლისურიდან თარგმნა ანა რატიანმა), ვოლფგანგ გოეთეს რომანის „ახალგაზრდა ვერთერის ვნებანის“ ნაწყვეტი (გერმანულიდან თარგმნა ოთარ ხუციშვილმა), ფრანს კინგის მოთხრობა „მშრალი ანგარიში“ (ინგლისურიდან თარგმნა ზურონ გემაზაშვილმა), იტალიელ მწერლის იტალო კალვინოს მოთხრობები (თარგმნა დოდო მოწონელიძემ).

ალმანახში დაბეჭდილია დალი სიხარულიძის წერილი „ორი სუფლოს“ მხიველი“ და ჯარჯი ფხოველის „ასი წლის ტუდორ არგეზი“.

„საუნჯის“ გარეკანზე დაბეჭდილია პაბლო პიკასოს ნახატები „გოგონა და მტრედი“ და „პოლ პიკასო ჩოჩორზე“. გარეკანის შიდა გვერდებზე დაბეჭდილია ნორჩი მხატვრების ნამუშევრები.

გამოდის პარასკევობით

ფასი 10 კაპ.

ლიტერატურული საქართველო,

რედაქციის მისამართი.

ტელეფონები:
რედაქტორის — 99-84-04, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-91-89, განყოფილებების — 99-67-10.

380004, თბილისი, რუსთაველის პროსპექტი № 7.

მთავარი რედაქტორი ვახტანგ ჭელიძე

სარედაქციო კოლეგია: თ. ბექიშვილი, თ. ბიბილური (პასუხისმგებელი მდივანი), ნ. გურაბანიძე, ნ. გურეშიძე, ი. თარბა, რ. ინანიშვილი, ა. კალანდაძე, ი. ნონეშვილი, ჯ. ღვინჯილია, ო. ჩხეიძე, ს. ცაიშვილი, თ. ჭილაძე, ფ. ხალვაში.

საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობის სტამბა. ლენინის ქ. № 14. ИНДЕКС 66436 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ~~16 17.~~

УЭ 03872